

BRĪVĀ LATVIJA

ISSN 0934-6759

APVIENOTĀ **LONDONAS AVĪZE** UN **LATVIJA**

2023. gada 15. – 21. marts

Nr. 11 (1765)

Lasiet tīmeklī
www.brivalatvija.lv

Latvijai atkal ZELTS!

Latvijas paraolimpiešu pāris uzvar pasaules čempionātā kārlingā

Polīnas Rožkovas un Agra Lasmans uzvara pasaules čempionātā ratiņkārlingā jauktajiem pāriem, ir milzīgs panākums – tā ir Latvijai pirmā medaļa kārlingā.

Pērn Rožkova un Lasmans debijā pasaules čempionātā finišēja piektie, bet šoreiz krietni uzlaboja sniegumu, neraugoties uz arvien pieaugošo konkurenci. Aizvadītais pasaules čempionāts dos kvalifikācijas punktus, un Latvija praktiski jau var būt gandrīz droša par iekļaušanu nākamajās paraolimpiskajās spēlēs.

Latvijas Paraplimpiskās komitejas prezidente Daiga Dadzīte izteica cerību, ka pasaules čempionu tituls Latvijā varētu veicināt iesaldētos Paraolimpiskā centra celtniecības plānus. Patlaban Latvijas kārlingistu rīcībā ir viena halle ar diviem celiņiem, bet Paraolimpiskā centra projekta īstenošana nostiprinātu arī nepieciešamo infrastruktūru.

P. Rožkova un A. Lasmans pasaules čempionu zeltu Kanādā ieguva pēc uzvaras pār ASV komandu finālā.

Red.

Foto: WCF/Cheyenne Boone

16. marts – Latviešu leģiona diena

Legionāri soļo uz Brīvības pieminekli pēc zvēresta nodošanas

*Mums apkārt horizonts bij liesmās grimis –
Pie mūsu tautas asiņainiem sāniem*

Bij latvju leģions reiz šausmās dzimis

/Andrejs Eglītis/

Latviešu legionāru pavišana uz Volhovu Austrumu frontē

Grāmata, kas pārsteidz

2. lpp.

Krievijas lieņošie apvērsumi

5. lpp.

Kam mums Valsts valodas centrs?

6. lpp.

Pošamies dziesmotai vasarai

7. lpp.

Kā tapa Latviešu Leģions?

8. lpp.

**Latviešu grāmatai – 500!
Helmaram Rudzītim – 120!**

10. lpp.

BL sports

12. lpp.

9 1770934 167501 8 11

INĀRA
JAKUBONE

Grāmatas, kas pārsteidz

Arnolds Klotiņš. "Mūzika bēgļu gaitās.

Latviešu mūzikas dzīve un jaunrade pēckara Eiropā. 1944-1951"

Arnolda Klotiņa grāmata pārsteidz. Pārsteidz ar vērienu, pārsteidz ar dziļumu.

Pārsteidzošs ir ne tikai grāmata pieejamās informācijas apjoms (542 lappuses), bet arī daudzveidīgums. Jo stāsts neaprobežojas tikai vienīgi ar mūziku – te atrodam arī vēsturiskā, politiskā, ekonomiskā un sociālā konteksta apbrīnojami precīzu raksturojumu. Varam uzzināt, kā veidojās bēgļu attiecības ar sabiedroto varas iestādēm, kādi bija nereti tik skarbie dzīves un darba apstākļi angļu, amerikāņu vai franču pārvaldītajās teritorijās, dažādajās nometinājuma vietās – kaņģu-tekņu nometnēs, bēgļu nometnēs, barakās vai vietējiem iedzīvotājiem atsavinātajos īpašumos. Līdz pat tādām detaļām kā pārtikas devu kalorijas zīdaiņiem, grūtniecēm, vīriešiem... Patiesi šķiet, ka autors nav aizmirsis apzināt un atklāt itin vienu bēgļu dzīves šķautni.

Tiek atgādināts arī par centieniem veidot oficiālas pārstāvniecības struktūras (Latvijas Nacionālā komiteja, Latviešu Centrālā komiteja, Latviešu Centrālā padome). Jo, kā norāda Arnolds Klotiņš – latviešu bēgļi tobrīd bija vienīgā tautas daļa, kas varēja brīvi paust patiesību par okupēto valsti un kas nepieciešamību saglabāt savu identitāti un vienotību, pārstāvēt nāciju un valsti apziņās kā galveno uzdevumu.

Skarto tēmu loks ir arī intriģējošs. Vienai sadaļai dots virsraksts "Kāds ir latvietis", citas sola ziņas par konfliktiem, par atklātumu latviešu vidē, par trimdnieku pašvērtējumu, zaudēto un iegūto...

Jā, Arnolda Klotiņa grāmata ir ļoti daudz "tirās" vēstures, un par to varu tikai pateikties. Jo nez vai pati meklētu rokā kāda vēsturnieka fundamentālus pētījumus. Bet te – mūzikas vēstures grāmata – rodas tik bagātīgs, analītisks skatījums uz pēckara laika politiskajām norisēm un latviešu vietu un lomu tajās!

Vēl grāmata pārsteidz ar kara bēgļu mūzikālo aktivitāšu visaptverošo, panorāmisko kopainu. Un vienlaikus – ar autora spēju iedziļināties ik sīkākajā detaļā,

atsaucoties uz neskaitāmiem konkrētiem un ļoti "daiļrunīgiem" faktiem un liecībām. Neaizmirstot pieminēt, piemēram, to, ka Ādolfs Ābele pirmo nakti Berlīnē bijis spiests pārgulēt uz galda, bet Volfgangs Dārziņš prom no Berlīnes devies tieši dienu pirms pilsētas bombardēšanas. Bet vēlāk, 1947. gada ziemā Eslingenā, kādas skolas nekurnātajā zālē savu pirmo klaviersonāti ik vakaru komponējis kažoku mugurā un elektrisko sildītāju ielenkts. Vai to, kā Roberts Zuika un Alberts Jērums jau Londonā par nedēļas algu nopirkto simfoniskās mūzikas koncerta biļeti dalījuši uz pusēm – viens iedams uz pirmo, otrs – uz otro koncerta daļu. Tās ir liecības, kas ne tikai aizkustina, bet dažreiz arī šokē. Vai iedvesmo – kā Roberta Zuikas diriģētā korā foto, jaunajam diriģentam teju uz pirkstu galiem pacēlušamies, ar iedvesmojošu žestu aicinot kaņģu formās gērbtos koristus tik skaistajā muzikālajā "lidojumā"... Putlosas kara gūstekņu nometnē, meža klajumā, nez kāda angāra priekšā, kas laikam kalpojis par tādām kā skatuves "kulisēm".

Grāmatas ievadā Arnolds Klotiņš norāda – šis pētījums ir fiksejis "neskaitāmus ideālisma un pašreizējās dzīves gadījumus, bez kuriem latviešu kultūra nometņu apstākļos nebūtu nedz izdzīvojusi, nedz arī ieguvusi patiesu vai sliktākā gadījumā liekuļotu apbrīnu cittaustu vērotāju skatījumā".

Lūk, vien daži fakti, kas apliecina pašus izcilākos sasniegumus. "Latviešu stīgu kvartets" laikā no 1945.gada aprīļa līdz 1949.gadam sniedz ap 450 koncertu vismaz 100 Eiropas pilsētās. Koris "Dziesmu vairōgs" 1946. martā dzied Nirnbergas tribunālā klātesošajiem žurnālistiem. 15. jūnijā topašugad Oldenburgā tiek atklāta Latviešu opera. Atklāšanas reizē uzrunu teic pats no tuvējās Libekas atbraukušais Jāzeps Vītols. Jau pēc pusotra mēneša ir notikušas sešas izrādes. Presē tiek ziņots, ka pie "opernama" – bijušā viesu nama "Grüner Hof", kuŗā nu ir gan latviešu rokām izrakta orķestra bedre, gan pašu izbūvēta

skatuve – izrāžu vakaros redzami pat vairāki desmiti britu militārās pavēlniecības limuzīnu. Par spīti tam, ka gaismekļi orķestra nošu pultīm darināti no šprotu konservu bundžām, bet skatuves priekšskaram izmantots lielgabalu maskēšanās pārklājs... 1948. gada maijā Jānis Kalniņš vada pirmo reprezentatīvo latviešu simfoniskās mūzikas koncertu Libekā. Savukārt 1949. jūnijā Paula Brīvkalne pēc paša Richarda Štrausa lūguma dzied Salomes lomu komponista 85. dzimšanas dienas izrādē Minhenē, bet pēc tam – neskaitāmos operamos Vācijā un citur.

Tamlīdzīgi fakti grāmata minēti dučiem. Jau satura rādītājā varam saskaitīt teju trīsdesmit par nozīmīgākajiem atzītos bēgļu mūzikas centrus. Eslingena, protams. Bet arī Fišbacha, "Valka",

Baireita, Ansbaha, Blomberga, Mērbeka, Silenbūha, Vircburga, vēl daudzi citi ciemi, pilsētas... Šķiet, nav aizmirsts neviens un nekas, izsekojot katrai mazākajai muzikālajai vienībai, piemēram, bēgļu gaitu iesākumā tik populārajiem viru dubultkvarteti. Pēc tam jau – koru tapšanai, kultūras un dziesmu dienu norises vietām, pirmajiem trimdas Dziesmu svētkiem.

Arnolds Klotiņš intervijā Latvijas Radio norādīja, ka īpaši tika piedomāts pie tā, lai ļoti uzskatāmi izkārtotais satura rādītājs un pēc tam – norādes lappušu malās – līdzētu atrast ikkatru interesējošo tēmu, ikkatru meklēto (un satura rādītājā piesaukto) mūziķi.

Grāmata minēti daudzi desmiti, ja ne simti mūziķu vārdu. Jo Arnolds Klotiņš zina teikt – bēgļu vidū bijuši ap 60 komponistu un

diriģentu (to vidū 20 profesionāli skoloti komponisti), apmēram 150 solistu un teju divi simti instrumentālistu.

Jā, komponisti. Mana sirds liksmo ikreiz, kad lasu trāpīgi formulētu komponista darba būtību. Arnolda Klotiņa tekstā tādi iepriecinājumi rodami ik lappusē, kas veltīta jaunradei. Patiesi pārsteidz autora uzņēmība (un zināšana) piesaukt teju ikkatru bēgļu gaitās radīto darbu. Grāmata rodams ne tikai kompetents Jāzeps Vītols, Ādolfa Ābeles, Jāņa Mediņa, Volfganga Dārziņa, Jāņa Kalniņa, Bruno Skultes, Jāņa Norviļa, Alberta Jērums radošo gaitu raksturojums, bet arī bēgļu gados tapušo darbu pilni saraksti

Jau statistiski vien šis uzskaitījums ir gana daiļrunīgs. Tā Jāzeps Vītols Vācijā komponējis vien trīs korā dziesmas un vienu solodziesmu ar ērģeļu pavadījumu. Toties pēc atmiņas rekonstruējis neskaitāmas – ne tikai savas, bet arī kolēģu – korā un solodziesmas. Raksturīgs, iespējams, ir arī Jāņa Kalniņa darba stils bēgļu gaitās. Viņš komponē ļoti daudz, arī daudz simfoniskās mūzikas. Bet iespēju simfoniskajai mūzikai izskanēt tobrīd ir traģiski maz. Kad 1948. gadā beidzot rodas iespēja stāties pie profesionāla simfoniskā orķestra diriģenta pulsts, Kalniņš, rakstot par šo notikumu draugiem, apraudas...

Vienlīdz ieinteresēti Arnolds Klotiņš stāsta arī par Jēkaba Poruka, Jāņa Ciruļa, Leonīda Slaučitāja, Teklas Ilsteres, Haralda Berino, Helmera Pavasara, vēl citu, tosķait līdz šim pilnīgi nezināmu skaņražu veikumu.

Arnolds Klotiņš raksta, atsaucoties gan uz bēgļu laika publikācijām, gan atmiņu literāturu, gan, protams, arī analizējot konkrētus darbus viņam pašam tik raksturīgajā lakoniskajā, precīzajā, erudītajā veidā. Piemēram, norādot uz to, ka mūsu komponistu jaunradei bēgļu gaitās bija jauni stimuli un uzdevumi. No vienas puses – saglabājis nepieciešamību turpināt nacionālās kultūras procesu. Bet no otras – kļuva iespējama viņu emocionālās un intelektuālās pasaules paplašināšanās, jo komponisti nu bija nonākuši daudz novatoriskākā vidē, nekā Latvijā. Tāļvalža Ķeniņa skološanās Parīzes konservatorijā un pirmā starptautiskā debija Darmštates vasaras kursos tam ir jo spilgtā liecība, un grāmata tai veltīta pienācīgā uzmanība.

Autors secina – bēgļu gaitu un trimdas starptautiskā vide lika latviešiem labāk iepazīt pašiem sevi, savas labās un sliktās īpašības, stiprināja nepieciešamo kultūras pašapziņu. Tā vien gribas piebilst – tik nepieciešamo kultūras pašapziņu mums visiem šodien noteikti var stiprināt šī lieliskā grāmata, jau atkal tik izcilais Arnolda Klotiņa veikums.

Grāmatu var iegādāties sazinoties ar izdevniecību e-pastā: una.balode@lulfmi.lv vai zvanot +371 28625686

www.laikagramata.lv

KONCERTDZĪVE JELGAVĀ. 1920-1940

Jelgava, senā Mītava, ir Latvijas akadēmiskās mūzikas šūpulis. Jau 17. gs. beigās te darbojās mūziķu kapelas. Bet 19. gs. beigās un vēlāk Jelgava jau bija kļuvusi par Latvijas mūzikas metropoli. Zanes Neimanes dizains. Grāmata izdota 2020. gadā

SIMFONISKĀ KONCERTDZĪVE JŪRMALĀ LĪDZ 1940. GADAM

Laikā no pag. gs. 20. līdz 40. gadiem Jūrmala bija pavisam citāda nekā tagad. Visos parkos un dārzos no Ķemeriem līdz Bulduriem spēlēja orķestri ar mūziķiem un diriģentiem, kuru vārdi pazīstami visā pasaulē. Grāmata aptver Rīgas Jūrmalas un Ķemeru simfoniskās koncertdzīves attīstību no pirmsākumiem līdz 1940. gadam

Elmārs Zemovics

Koncertdzīve Jelgavā
1920-1940

ELMĀRS ZEMOVICS
SIMFONISKĀ KONCERTDZĪVE JŪRMALĀ
LĪDZ 1940. GADAM

BULDURIS (ODENBURGA) MŪZIKĀ KĀRTELIS ĶEMERI

LATVIJA DIENU RITĒJUMĀ

***

Arī Latvijā sāksies NATO krīzes vadības mācības

No 9. līdz 15. martam NATO dalībvalstīs, arī Latvijā, norisināsies NATO krīzes vadības mācības "CMX23", kuŗu mērķis ir pārbaudīt alianses dalībvalstu konsultāciju un lēmumu pieņemšanas procedūras stratēģiskajā politiski militārajā līmenī. Mācību laikā, imitējot sarežģītu civilmilitāro scenāriju, tiks pārbaudīta NATO spēja visaptveroši reaģēt uz mūsdienu drošības izaicinājumiem. NATO krīzes vadības mācībās, kas šogad notiks jau 23. gadu, piedalīsies NATO dalībvalstu, Somijas un Zviedrijas civilais un militārais personāls, NATO štāba un abu Alianses Stratēģisko pavēlniecību, kā arī ES struktūrvienības.

Latvijā šajās mācībās piedalīsies valsts institūcijas, kuŗu kompetencē ir krīzes situācijas pārvarēšana un plānošana, lēmumu pieņemšana un saistīto pasākumu izpilde.

***

Levits: Mana atkārtota kandidēšana uz Valsts prezidenta amatu ir politiku jautājums

Atkārtota kandidēšana uz Valsts prezidenta amatu ir politiku jautājums, intervijā TV3 akcentēja Valsts prezidents Egils Levits. Viņš nepiekrīt apgalvojumam, ka patlaban darbojoties aktīvāk, jo tuvojās Valsts prezidenta vēlēšanas. "Es strādāju visu laiku, un mana programma ir pilna līdz 8.jūlijam, kad beidzas mans mandāts," norādīja Levits, piebilstot, ka pēc mandāta noslēgšanās viņš kā ierindas pilsonis var nodarboties ar zinātni, komentēt un analizēt politiku, "kas arī ir laba un interesanta iespēja".

"Vai es varētu būt kandidāts uz nākamo termiņu – to es nezinu, tas ir politiku jautājums. Politiski patlaban par to aktīvāk domā," pastāstīja Levits, atklājot, ka ar viņu jau runājuši vairāki politiķi, taču sarunas bijušas neoficiālas.

"Es nespekulēju, spekulēšana šajā gadījumā ir politiku, žurnālistu, "divāna ekspertu", bet ne mans uzdevums. Redzēsim, kādu lēmumu pieņems attiecīgās partijas un frakcijas," par savu iespējamo kandidēšanu augstajam amatam pauda Levits.

Atbildot uz jautājumu, vai viņš pats vēlētos atkārtoti ieņemt Valsts prezidenta amatu, Levits atzīmēja, ka līdz šim no politiķiem nav nācis formāls piedāvājums kandidēt, bet atbilde varētu būt tikai uz šādu formālu piedāvājumu. "Neformāli par to ir runāts, bet negribu jaukties, lai partijas pašas to izlemj," piebilda Valsts prezidents, akcentējot, ka, ja partijas uzskatīs, ka amata uzticēšana viņam būtu "jēdzīgi un labi", viņš to darīs, bet, "ja ir cits risinājums, arī ierindas pilsonim ir savas priekšrocības".

Komentējot sociālajos medijos izskanējušas runas par iespējamu kompromitējošu informāciju pret viņu, Levits uzsvēra, ka tādai nevajadzētu būt, jo "tas viss ir vai nu izdomājums, vai ļaunprātīgas interpretācijas", kam viņš nepievērš uzmanību. "Politikā ar to ir jāreķinās, un tas diemžēl pieder pie politiskā procesa. Es tam nepievēršu uzmanību, un saprātīgi cilvēki tam nepievērš uzmanību, jo tās ir muļķības, lai mēģinātu kaut ko ietekmēt. Latvijas sabiedrība un politiķi ir pietiekami saprātīgi, lai atšķirtu, kas ir nenopietni apgalvojumi," pauda Levits.

***

Gada inflācija Latvijā samazinājusies līdz 20,3%

Patēriņa cenas šogad februārī salīdzinājumā ar janvāri Latvijā pieauga par 0,6%, bet gada laikā – šogad februārī salīdzinājumā ar 2022. gada februāri – palielinājās par 20,3%, kamēr mēnesi iepriekš gada inflācija bija 21,5%, liecina Centrālās statistikas pārvaldes dati.

Vienlaikus 12 mēnešu vidējais patēriņa cenu līmenis, salīdzinot ar iepriekšējiem 12 mēnešiem, februārī pieaudzis par 19,4%. Statistikas pārvaldē norāda, ka būtiskākā ietekme uz cenu līmeņa izmaiņām mēneša laikā bija pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem (+0,3 procentpunkti), alkoholiskajiem dzērieniem un tabakas izstrādājumiem (+0,2 procentpunkti), kā arī ar atpūtu un kultūru saistītām precēm un pakalpojumiem (+0,1 procentpunkts). Mēneša laikā pārtikas un bezalkoholisko dzērienu cenas palielinājās par 1,2%.

Būtiskākais cenu pieaugums bija svaigiem dārzeņiem (+19,7%) un svaigiem augļiem (+5,1%). Noslēdzoties akcijām, dārgāka bija kafija (+3,4%), jogurts (+2,6%), biezpiens (+2,7%), kā arī čipsi (+8,9%). Mēneša laikā cenas pieauga augļu un dārzeņu sulām (+6,3%), olām (+4,2%), saldējumam (+5,5%), kartupeļiem (+2,4%). Savukārt akciju ietekmētāks bija piens (-10,4%), žāvēta, sāļta vai kūpināta gaļa (-1,8%), piena produkti (-2,2%), mājputnu gaļa (-2%) un sviests (-4,7%).

Ar mājokli saistītām precēm un pakalpojumiem vidējais cenu līmenis mēneša laikā samazinājās par 0,1%. Būtiskākais cenu kritums grupā mēneša laikā bija cietajam kurināmajam. Lētāka bija mājokļa ires maksa, kā arī siltumenerģija. Savukārt dārgāki

bija materiāli mājokļa uzturēšanai un remontam, elektroenerģija.

***

Aizsardzības budžets sasniedz 2,25% no Latvijas IKP

Saeimā galīgajā lasījumā pieņemtais 2023. gada valsts budžeta likums aizsardzības nozarei šogad paredz piešķirt 969,9 miljonus eiro jeb 2,25% no Latvijas iekšzemes kopprodukta (IKP), kas ir par 163,6 miljoniem eiro vairāk nekā 2022.gadā. Atbilstoši 2023. gada valsts budžeta un budžeta ietvara 2023., 2024. un 2025. gadam likumam plānots, ka aizsardzības nozares budžets tiks katru gadu pakāpeniski palielināts – 2024.gadā tas sasniedz 2,4% no IKP, savukārt 2025.gadā – 2,5%.

AM galvenās budžeta prioritātes 2023. gadā valsts aizsardzības spēju stiprināšanai ir Nacionālo bruņoto spēku kaujas spēju pilnveidošana, attīstot vidēja rādīsa pretgaisa aizsardzību, krasta aizsardzības un tālās darbības raķešu artilērijas sistēmas iegādi, kā arī pilnvērtīga valsts aizsardzības dienesta ieviešana Latvijas pilsoņiem. Tāpat būtiskas prioritātes ir militārās infrastruktūras un visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas attīstība, norāda ministrijā.

Tāpat tiks turpināta patriotiskās audzināšanas veicināšana Latvijas jauniešu vidū, kā arī kiberdrošības stiprināšana, novirzot budžeta līdzekļus ap 22,6 miljonu eiro apmērā. Jaunsardzes centram piešķirti ap 11,1 miljons eiro, tādējādi veicinot jaunsargu mācību programmas un valsts aizsardzības mācības apgušanu izglītības iestādēs.

***

Aicina nedoties uz Baltkrieviju

Latvijas Ārlietu ministrija stingri atgādina neceļot uz Baltkrieviju, jo pastāv ievērojami Baltkrievijas varas iestāžu provokāciju riski pret Latvijas valstspiederīgajiem!

Neskatoties uz to, ka joprojām Latvijas valstspiederīgajiem ir atļauts Baltkrievijā ieceļot bez vīzas, Ārlietu ministrija aicina to neizmantot. Ieceļojot Baltkrievijā, Latvijas valstspiederīgie var tikt pakļauti Baltkrievijas specdienestu provokācijām, nepatiesi apsūdzēti Baltkrievijas likumu pārkāpumos un arestēti. Kopš bezvīzu režīma ieviešanas 2022. gada aprīlī ir tikuši apcietināti jau 18 ceļotāji no Latvijas, kurus Baltkrievijas iestādes apsūdz par dažādiem likumu pārkāpumiem Baltkrievijā.

Ārlietu ministrija atgādina, ka Baltkrievijā valdošā tiesiskuma trūkuma dēļ Latvijas iespējas sniegt palīdzību mūsu valstspiederīgajiem ir ļoti ierobežotas.

***

Pieminēsim represijās cietušos

25. martā no plkst. 11.00 visā Latvijā vienlaicīgi notiks piemiņas pasākums "Aizvestie. Neaizmirstie", pieminot 76 gadus kopš otrajam masu deportācijām no Latvijas uz Krieviju.

Piemiņas pasākumā 43 novados un pilsētās tiks nolasīti 52

SPILGTS CITĀTS

Aivars Ozoliņš

Telpas tīrīšana Impērijas simboli jāaizvāc!

Ļeņina pieminekļa novākšana Rīgā 1991. gada 24. augustā paliek viens no iespaidīgākajiem vēstījumiem par LPSR galu un Latvijas Republikas atjaunošanu. Okupācijas pieminekļa nogāšana Uzvaras parkā 2022. gada 25. augustā bija, jācer, izšķirīgs trieciens padomju mitoloģijas paliekām Latvijā. Šis darbs ir jāturpina, un Krievijas impērijas mežonīgā agonija Ukrainā ir īstais laiks, kad izvērtēt, kādus simbolus vēlamies redzēt mūsu

valsts publiskajā telpā. (..)

Okupācijas mantojums ir plašāks nekā pērn likumā ierakstītie tanki, lielgabali un betona "atbrīvotāji", kuŗi ir novākti līdz 15. novembrim. Toties var piekrist [Rīgas galvam] Staķim, ka publiskās telpas turpmāka tīrīšana no impērijas zīmēm jāveic ar vēsu galvu. Līdztekus jānotiek diskusijām par vērtībām, kuŗas vēlamies apliecināt ielās un laukumos, un par principiem, kā šķirot, kuŗi simboli šīs vērtības pārstāv un kuŗi ne.

Diskusijas, jācer, būs plašas un pamatīgas, taču daži principi ir acīmredzami.

Pirmkārt, skaidri jāapzinās, ka pieminekļiem, kuri atrodas publiskā telpā, ir pavisam cita jēga un funkcija nekā muzejiem, bibliotēkām un skolu mācību programmām. Tie ir kā plakāti ar vēstījumu par sabiedrībai svarīgāko. Arī padomju laiki ir daļa no Latvijas vēstures, un tie ir jāstūde, jāzina un jāvērtē. Taču okupācijas laikos uzslētajiem pieminekļiem, vai tie būtu ģenerāļiem vai rakstniekiem, bija dzelzains ideoloģisks mērķis. Tāpēc tiem ir vieta muzejos un tematiskajos parkos, nevis brīvās Latvijas laukumos.

Pieminekļi Andrejam Upītim varētu būt atskaites punkts kritēriju noskaidrošanai, kāpēc piedodam, piemēram, Aleksandram Čakam, kuŗš rakstīja arī veltījumus Staļinam, Imantam Ziedonim, kuŗš kopā ar Imantu Kalniņu uzrakstīja dziesmu *Ļeņinam*, un citiem talantīgiem cilvēkiem, kuŗi okupācijas laikā, cits skalāk, cits klusāk dziedāja varai līdzī, bet Upītim nevaram piedot. Viņš bija totalitārā režīma ieviesējs un Staļina kultūras čeka Latvijā, nevis vēl viens kompromis meklētājs sadzīvošanai ar varu, tāpēc viņa piemineklim nav vietas Rīgā. Taču viņa *Zaļā zeme, Zelts, Sievieta* un citi darbi ir latviešu literatūras klasika. (..)

Tas nebūs vienkārši, kā rāda arī Rīgas Pieminekļu padomes pieredze – pirms gada tā ieteica betona stabu Pārdaugavā tikai pārdēvēt. Neviens nevarēs piedāvāt matēmatiski precīzu formulu, ko nojaukt, ko saglabāt, lēmumi vienmēr būs politiski. Bet tā tam arī jābūt, kad skaidri zinām, kāda ir mūsu politika.

(No nedēļraksta IR š.g. 9 – 15. marta nr.)

***

Šīs ziemas aukstuma rekords Latvijā –26,4 grādi pēc Celsija

10. martā līdz plkst.7 minimālā gaisa temperatūra Zosēnos bija -26,4 grādi, un tas ir lielākais sals Latvijā 2022.–2023.gada ziemā, liecina Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra dati.

Iepriekšējo reizi tik liels sals Latvijā bija pirms 15 mēnešiem – 2021. gada decembra sākumā. Savukārt iepriekšējā zemākā gaisa temperatūra, kas reģistrēta valsts novērojumu stacijās šajā ziemā, bija -23,7 grādi Zosēnos 23. februārī.

Nav pārspēts Latvijas 10.marta aukstuma rekords – 1956.gadā Zosēnos termometra stabiņš noslidēja līdz -27,2 grādiem.

Meteoroloģiskā ziema Latvijā sākās 17.novembrī, vairākās Kurzemes novērojumu stacijās tā noslēdzās 6. februārī, bet līdz 10. februārim tā beidzās arī vietām valsts centrālajā daļā, tai skaitā Rīgā. Latgalē un lielākajā daļā Vidzemes meteoroloģiskā ziema vēl turpinās.

(Turpinājums 4. lpp.)

300 izsūtīto personu vārdi. Lasījumiem varēs sekot līdzī arī tiešraidē *lsm.lv* un *lnb.lv*, kur būs pieejama īpaši šim nolūkam izstrādāta digitālā "Deportēto karte". Pirmo reizi piemiņas pasākums šādā visaptverošā veidā notika 2021. gada 14. jūnijā.

23. martā plkst. 18.00 aicinām uz tikšanos muzejā "Latvieši pasaulē" un tiešraidē, lai iepazīstinātu ar piemiņas pasākumu un digitālās kartes veidotājiem. "Jāna sētas" galvenais redaktors Jānis Turlajs pastāstīs par interesantiem un nedzirdētiem faktiem, kas atklāti, veidojot digitālo karti par 1941. un 1949. gada deportācijām. Savukārt Latvijas Nacionālās bibliotēkas pārstāve Anna Muchka pastāstīs par "Aizvestie. Neaizmirstie" akciju.

Pasākums notiks 23. martā plkst. 18.00 Berga bazārā (ieeja no Dzirnauvu ielas 84) un tiešraidē klātienē pasākuma apmeklētājus pieteikties, rakstot *pasakumi@lapamuzejs.lv*.

Aicina Mūzejs "Latvieši pasaulē" un biedrība "ELJA 50"

LATVIJA DIENU RITĒJUMĀ

(Turpināts no 3. lpp.)

KULTŪRAS ZIŅAS

***

Latvijā reģistrēto jaundzimušo skaits pērn sarucis par 10,8%

Latvijā pagājušajā gadā reģistrēti 15 535 jaundzimušie, kas ir par 10,8% jeb 1885 jaundzimušajiem mazāk nekā 2021. gadā, liecina Centrālās statistikas pārvaldes publiskotie provizorisks dati. Statistikas pārvaldē arī atzīmē, ka 2022. gadā Latvijā bija zemākais dzimstības rādītājs pēdējo 100 gadu laikā. Tostarp visvairāk jaundzimušo pērn reģistrēti jūnijā – 1452 jaundzimušie, kas ir par 5,1% mazāk nekā 2021. gada jūnijā, bet vismazāk jaundzimušo reģistrēti novembrī – 1053, kas ir par 23,4% mazāk nekā 2021. gada attiecīgajā periodā. Statistikas pārvaldes dati arī liecina, ka 2022. gadā piedzimuši 7945 zēni, kas ir par 11,4% mazāk nekā 2021. gadā, un 7590 meitenes, kas ir samazinājums par 10,2%. Vienlaikus 2022. gadā Latvijā reģistrēti 30 346 mirušie, kas ir par 12,3% jeb 4254 mazāk nekā 2021. gadā, kad Covid-19 pandēmijas ietekmē mirstība bija augstākā pēdējo 20 gadu laikā. Statistikas pārvaldē norāda, ka pirms pandēmijas – no 2012. gada līdz 2019. gadam – mirušo skaitam bija tendence samazināties, savukārt 2022. gadā, salīdzinot ar 2019. gadu, mirušo skaits palielinājās par 9,5%. Dabiskais pieaugums Latvijā ir negatīvs kopš 1990. gada, bet 2022. gadā mirušo skaits, tāpat kā gadu iepriekš, bija divas reizes jeb par 14 811 cilvēkiem lielāks nekā dzimušo skaits. Vislielākā starpība bija 2021. gadā, kad mirušo bija par 17 180 vairāk nekā dzimušo.

2022. gadā tika reģistrētas 12 110 laulības, kas ir par 7,9% jeb 882 laulībām vairāk nekā iepriekšējā gadā. Pērn noslēgto laulību skaits ir atgriezies pirmspandēmijas līmenī, kad sešu gadu laikā posmā (2014. – 2019. gadā) tas pārsniedza 12 000, savukārt gados, kad tika noteikti pulcēšanās ierobežojumi, noslēgto laulību skaits bija samazinājies līdz 10 702 laulībām 2020. gadā.

2023. gada 1. janvārī provizorisks iedzīvotāju skaits Latvijā bija 1,891 miljons, kas ir par 15 200 vairāk nekā 2022. gada 1. janvārī, jo Ukrainas iedzīvotāji, kuri devušies bēgļu gaitās, tiek ieskaitīti patvērumu sniegušās valsts iedzīvotāju skaitā. Šāda prakse tiek piemērota visās Eiropas Savienības dalībvalstīs, kuras uzņēma Ukrainas bēgļus.

Pēc statistikas pārvaldē vēstītā, 2023. gada 1. janvārī Latvijā dzīvesvietu bija reģistrējuši 39 800 Ukrainas valstspiederīgo, kuri devušies prom no Ukrainas karadarbības dēļ.

***

LNB notiks

Lielie lasīšanas svētki

Latvijas Nacionālajā bibliotēkā (LNB) 18. martā notiks LNB lasīšanas veicināšanas programmas “Bērnu, jauniešu un vecāku

žūrija 2022” svinīgs noslēguma pasākums – Lielie lasīšanas svētki, informēja LNB Bērnu literatūras centra vadītāja Silvija Tretjakova.

“Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija” 2022. gada kolekciju veidoja 33 grāmatas no desmit izdevniecībām – “Zvaigzne ABC”, “Liels un mazs”, “Latvijas Mediji”, “Jaņa Rozes apgāds”, “Mansards”, “Iddea”, “Orbīta”, “Omnia mea”, “Aminori” un “Pētergailis”.

Atzītāko grāmatu vidū ir seši oriģinālliteratūras izdevumi un deviņi tulkojumi. Lasītāju visaugstāko novērtējumu saņēmuši jau iecienīti rakstnieki un arī debitanti.

Šīs programmas uzdevums ir palīdzēt satikties grāmatām un to lasītājiem, nodrošināt piekļu nesen izdotām, daudzveidīgām grāmatām un rosināt lasītāju kopienas veidošanos un komunikāciju kā Latvijā 785 bibliotēkās un skolās, tā arī 67 latviešu diasporas centros 29 pasaules valstīs, tādi bijuši aptvēruma rādītāji 2022. gadā.

Kopumā programmā iesaistījās 852 institūcijas. Savukārt 20 000 lasītāji vecumā no pieciem gadiem līdz pat sirmam vecumam sniedza rakstisku vērtējumu par izlasīto, grāmatu vērtējumus jau saņēmuši autori.

***

Pasaules mūzikas festivālā “Porta” uzstāsies Krimas tatāru dziedātāja no Ukrainas

Pasaules mūzikas festivāla “Porta”, kas norisināsies no 27. jūlija līdz 29. jūlijam, noslēdzos šajā dienā Latvijā Etnografiskajā brīvdabas muzejā uz skatuves kāps Krimas tatāru dziedātāja no Ukrainas Jamala.

Festivālā papildus mūzikas dažādībai koncertu apmeklētājiem būs iespēja arī iepazīt dalībvalstu nacionālo virtuvju tradicionālās garšas. Pirmo reizi festivāls viesosies Kuldīgā, kur 27. jūlija vakarā Pils parkā gaidāms atklāšanas koncerts, kurā ar Āfrikas bungu ritmiem vakaru ieskandinās ritma apvienība “Slatucada” no Marokas, savukārt koncerta turpinājumā ar jaudu dalīsies elektrofolka apvienība “Okra Playground” no Somijas.

Otrās festivāla dienas, 28. jūlija, vakarā Fon Stricka villā Rīgā varēs ļauties priekšnesumiem, ko sniegs māksliniece Paivi Hirvonena no Somijas, apvienība “Rahu The Fool” un “Le Diable à Cinq” no Kanadas.

Savukārt 29. jūlijā “Portas” jaunajā mājvietā – Latvijas Etnografiskajā brīvdabas muzejā – uz “Ambient” skatuves būs iespējams baudīt “Duo Ruut” no Igaunijas. Tāpat uzstāsies Daniels Herskedals no Norvēģijas. Uz festivāla otrās skatuves līdzās “Okra Playground” un “Slatucada” uzstāsies ukraiņu dziedātāju un dziesmu autore Jamala.

***

Brīvdabas muzejā atklāj izstādi “Tamborējumi Latvijas etnografijā”

Latvijas Etnografiskā brīvdabas muzeja izstāžu zālē 7. martā atklāja izstādi “Tamborējumi Latvijas etnografijā”, pastāstīja muzeja pārstāve Līga Rimšēviča. Viņa norādīja, ka izstāde veidota no muzeja krājuma materiāliem un pētījuma. Ekspozīcijas autore ir Latvijas Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja Etnogrāfijas departamenta vadītāja Aija Jansone.

Kā zināms, tamborējums ir rokdarbu tehnika, kas 19. gadsimta nogalē caur pilsētām, muižām un baznīcām pakāpeniski kļuva pazīstama visā mūsdienu Latvijas teritorijā. Tas bija laiks, kad notika sociālekonomiskās formācijas maiņa, sakari starp pilsētu un laukiem kļuva intensīvāki, un tas mudināja arī zemniekus ģērbties un veidot savu sadzīvi atbilstoši laikmeta prasībām.

Tamborējums ir salīdzinoši jauna rokdarbu tehnika, 19. gadsimta sākumā tā īpaši populāra bija Francijā, Anglijā un Vācijā. Savukārt Zviedrijā tā sasniedz tikai 19. gadsimta vidū,

bet Latvijas teritorijā tamborējums konstatēts vēl dažus gadus desmitus vēlāk – 19. gadsimta nogalē.

Latvijas etnografiskā brīvdabas muzeja izstāde “Tamborējumi Latvijas etnografijā” rāda tamborējuma izejmateriāla, tamboradatu, apmācības metodiku, kā arī gatavo darinājumu klāstu, īpaši izceļot ar tamborējumiem rotātās telpu un gultas tekstilijas. Izstāde muzejā būs apskatāma līdz 4. jūnijam.

***

Koncertzālē “Latvija” Ventpilsī skanēs ērģeles un franču komponistu skaņdarbi

25. martā koncertzālē “Latvija” izskanēs Fransisa Pulenka “Koncerts ērģelēm, stīgām un timpāniem”, Gabriela Forē “Rekviēms”, ko izpildīs Ventpilsī Kamerorķestris, jauktais koris “Ventpils” un solisti Laura Grecka (mecosoprāns), Richards Mačanovskis (baritons), Aigars Reinis (ērģeles), diriģents – Aigars Meri.

Pulenkam skaņdarbu 1934. gadā pasūtīja princese Edmonda de Poliņaka un 1938. gadā notika “Koncerta ērģelēm, stīgām un timpāniem” pirmatskaņojums. Skaņdarba radīšanas laikā komponistu piemeklēja personīga traģēdija – autokatastrofā gāja bojā tuvs Pulenka draugs – komponists un mūzikas kritiķis Pjērs Oktāvs Ferro. Traģēdijas satriekts, komponists devās uz Francijas dienvidrietumiem svētceļojumā, kur pie Rokamadūras melnās Sv. Dievmātes statujas piedzīvoja reliģisku atklāsmi. Tas iespaidoja jaundarba muzikālo valodu.

***

Priekules sporta centrā dižkoncerts “Ar dancīti laiku vedu”

11. martā Priekules sporta centrā satejot tautas deju kolektīvi Dziesmu un deju svētku ieskaņas dižkoncertā “Ar dancīti laiku vedu”, kopā pulcējot vairāk nekā 500 dejotājus.

Lielkoncertā vienkopus satejot 25 deju tautas deju kolektīvi

no Dienvidkurzemes novada, Saldus novada Druvas, Liepājas pilsētas, kā arī Priekules vidusskolas 1. – 3. klašu deju kolektīvu un deju studijas “Kinkēziņi” deju grupa “Moon”.

***

Likteņdārza jaunajā Saieta namā tikšanās ar dzejnieci un dramaturģi Māru Zālīti

Likteņdārzā notika sarunu cikla “Tikšanās ar personībām” ceturtā tikšanās, šoreiz ar latviešu dzejnieci un dramaturģi Māru Zālīti.

Tas bija ceturtais sarunu cikla “Tikšanās ar personībām”. Pirmajā pasākumā 2022. gada 25. novembrī sarunās satikās divi Atmodas laika līderi – diplomāte, mākslas zinātniece Sandra Kalniete un pirmais Latvijas Tautas frontes priekšsēdētājs Dainis Īvāns. Savukārt otrajā notikumā 2023. gada 21. janvārī apmeklētājiem bija iespēja satikt uzņēmēju un grāmatu izdevēju Viju Kilbloku, bet trešajā, 2023. gada 11. februārī – mākslas vēsturnieku un gleznotāju Imantu Lancmani.

***

Siguldā jauniešu teātra festivāls “Laimis lācis 2023”

Siguldā mākslu skolā “Baltais flīģelis” jau piekto reizi norisinājās jauniešu teātra festivāls “Laimis lācis 2023”. Festivālā kopā pulcējās 12 teātri no Liepājas, Sventes, Auces, Daugavpils, Ludzas un Rīgas un bija iespēja vērot marionēšu teātra, daudzveidīgus drāmatiskā teātra iestudējumus un literāros uzvedumus.

Festivāla mērķi ir motivēt bērnu un jauniešu teātru, studiju un pulciņu audzēkņus radošām aktivitātēm festivālos, veicinot kolektīvu mākslinieciskā līmeņa izaugsmi, kā arī sekmēt audzēkņu pašaplicināšanos un radošo pašizpausmi teātra mākslā, veidojot izpratni par savas darbības māksliniecisko un sociālo nozīmīgumu.

Ziņas apkopojā Sallija Benfelde

 Marijas iela 2, Rīga, LV – 1502
 marketing@leta.lv
 +371 – 672 225 09
 www.leta.lv

JURIS
LORENCIS

Marta sākumā varējām pieminēt divas nozīmīgas atceres dienas, kas atstājušas dziļas un paliekošas pēdas pasaules un Latvijas vēsturē. Pirmā jubileja – pirms 70 gadiem, 1953. gada 5. martā nomira PSRS diktators Josifs Staļins. 1953. gada 1. martā viņu, guļošu uz grīdas valdības vasarnīcā netālu no Maskavas, bez samaņas un mīzalu peļķē, atrada apteksne. Tad sākās pats interesantākais – tikai nākamajā dienā, 2. martā, slimnieku apmeklēja ārsts, kuŗš konstatēja asins izplūdumu smadzenēs un ķermeņa labās puses paralīzi. Leģenda stāsta, ka liktenīgajā 1. martā pirmais no valdības vīriem pie Staļina esot ieradies visvarenais Iekšlietu ministrs Lavrentijs Berija, kuŗš paziņojis apsardzei, ka “vadonis gul” un “viņu nevajag traucēt, lai atpūšas”. Tā pirmajās stundās pēc smadzeņu triekas, kad “vadoni”, iespējams, vēl varēja glābt, bezpalīdzīgais pacients tika pamests nomirstānai. Otrā jubileja apritēja 8. martā. Šajā dienā pirms 40 gadiem ASV prezidents Ronalds Reigans, uzrunājot evaņģēlisko kristiešu (*National Association of Evangelicals*) sanākumi Florīdā, Orlando pilsētā, nosauca Padomju savienību par “ļauņuma impēriju”. Tas bija periods Padomju savienības vēsturē, ko vēlāk nodēvēs par “stagnāciju”. Veikalu

plaukti kļuva aizvien tukšāki, propaganda – skaļāka un melnīgāka. Jau piekto gadu turpinājās karš Afganistānā. Leonīds Brežņevs bija miris iepriekšējā gada nogalē 75 gadu vecumā. Padomju Savienības vadība atradās ilggadīgais Valsts Drošības komitejas vadītājs Jurijs Andropovs. Pēc dažiem mēnešiem, 1983. gada 1. septembrī, vīrs PSRS teritorijas tiks notriekta Korejas pasažieru lidmašīna, kas lidos reisā no Ņujorkas uz Seulu. Lidmašīnā atradīsies 246 pasažieri un 23 apkalpes locekļi. Viņi visi ies bojā. Prezidenta R. Reigana izteikums bija kaut kas vairāk nekā tikai stāvokļa konstatācija. Patiesībā tas bija pravietojums, nākotnes redzējums. Ir pagājuši 40 gadi, un Krievijā diemžēl nekas nav mainījies. Staļinisms ir dzīvs, ļaunums ir atgriezies, ko mēs uzskatāmi redzam Krievijas agresijā pret Ukrainu.

Bet viss varēja būt citādi. Burtiski dažas dienas pēc Staļina nāves Padomju savienībā sākās tā saucamais “atkusnis”. Jau 20. martā Staļina vārds pazuda no avižu virsrakstiem, bet maijā bijušais “vadonis” un “tautu tēvs” vairs netika pat pieminēts. No Gulaga nometnēm un izsūtījumiem sāka atgriezties ieslodzītie. Pie varas nāca Ņikita Čruščovs. 1955. gada decembrī Padomju savie-

nībā no Amerikas ieradās “*Everyman Opera*” teātra trupa, kas Leningradā un Maskavā nospēlēja divdesmit sešas izrādes, Džordža Ģēršvina operu “*Porgy and Bess*”. 1956. gada februārī PSRS kompartijas 20. kongresā Čruščovs nosodīja Staļina “personības kultu”, politiskās represijas un asiņaino terorismu. Latvijā tolaik liela ietekme bija tā saucamajiem “nacionālkomunistiem” (Eduards Berklavs, Pauls Dzērve, Vilis Krūmiņš, Pāvels Pizāns, Voldemārs Kalpiņš u.c.), kuŗi centās apturēt Latvijas rusifikāciju. Diemžēl Čruščova “atkusni” nomainīja Brežņeva “stagnācija” un Andropova “skrūvju pievilšanas” politika. Latvijā “nacionālkomunistus” nomainīja pārkrievoņi Arvīds Pelše un Augusts Voss. Par laimi, viss beidzās ar sabrukumu. Padomju ekonomika nespēja izturēt ne absurdo marksisma – ļeņinisma teorijas postulātus, ne bruņošanās sacensību ar Ameriku. Sekoja vēl viens Padomju impērijas reformēšanas mēģinājums, Michaila Gorbačova “perestroikas” politika. Tagad saprotam, ka tā bija pārāk neizlēmīga un nāca daudz par vēlu. Padomju savienība vairs nebija glābjama. Tomēr staļinisms atdzima pēcpadomju Krievijā. Sākumā tas dzīvoja dažu pustraku “krievu pasaules” ideologu galvās. Parādījās jēdzieni

“pareizticīgais staļinisms” un “9. maija reliģija”. Sarkano neļķu kalns Staļina nāves dienā pie viņa kapa blakus Kremļa sienai ar katru gadu kļuva lielāks un lielāks. Visbeidzot ap 2010. gadu galīgi noformējās vācu nacismam radniecīga, agresīva ideoloģija – “putinisms”. Karstākie šīs ideoloģijas iedvesmotāji Krievijā ir galējie politiskie spārnī, kreisie un labējie, komunisti un melnsimtnieki.

Bet atgriezīsimies pie prezidenta R. Reigana runas, kas iegājusi vēsturē kā “*Evil Empire Speech*”.

Šodien kā jebkad agrāk ir svarīgi atcerēties, kādos apstākļos šie vārdi tika teikti. Cilvēki, kuŗi klausījās prezidentu, bija konservatīva amerikāņu sabiedrības daļa, evaņģēliskie kristieši, republikāņu partijas atbalstītāji. Diemžēl viņu vidū bija vientiesīgi un tuvredzīgi cilvēki, kuri uzskatīja, ka ar Padomju savienību iespējams sadzīvot, tai piekāpjoties. Ka nevajag ieguldīt naudu bruņotajos spēkos. Tieši viņiem R. Reigans vēlēja šos vārdus: “Diskusijās par kodolieroču iesaldēšanu es aicinu jūs uzmanīties no lepības kārdinājuma. No vieglprātīga kārdinājuma pasludināt sevi augstāk par visu un uzskatīt, ka abas puses ir vienlīdz vainīgas, ignorēt vēstures faktus un ļaunuma impērijas agresīvos impulsus, vienkārši no-

saucot bruņošanās sacensību par milzīgu pārpratumu un tādējādi distancēties no cīņas starp taisnīgo un nepatieso, starp labo un ļauno.”

Šodien vēstures atkārtojas. Atskan balsis, ka “Ukrainā viss nav tik vienkārši”, ka “arī krieviem ir sava taisnība”. Vislielākie “Krievijas sapratēji” nāk no politiskā spektra diametrāli pretējiem flangiem, no galēji kreisajiem un labējiem, konservatīviem spēkiem. Mediji ziņo, ka pirmdien, 6. martā, intervijā telekanalam “*Fox News*” bijušais prezidents Donalds Tramps esot izteicies sekojoši: “Trampa laikā Krievija neko nesagrāba. Putins to nekad nebūtu darījis. Pat bez vienošanās. Es varētu to izdarīt arī tagad. Sliktākajā gadījumā es varētu piekrist, ka Krievija kaut ko sagrāb. Jūs zināt, ka Ukrainā ir noteikti apgabali, kuŗos dzīvo krievvalodīgie (*Russian-speaking areas*). Tāpēc, atklāti sakot, būtu bijis iespējams vienoties”. Šie vārdi no intervijas gan vēlāk tikuši izgriezti.

Diemžēl Trampa uzskati, ka var “visu sarunāt” (*negotiate a deal*), norāda uz bīstamām tendencēm ASV konservatīvajās aprindās. Bīstamām Ukrainai, Eiropai un īpaši jau Latvijai. Jo tikpat labi šie “*Russian-speaking areas*” varētu būt mūsu Latgale.

SALLIJA
BENFELDE

Notikumi Moldovā un Gruzijā ir kārtējie Putina režīma mēģinājumi atjaunot Krievijas impēriju jeb – lienošā apvērsuma mēģinājumi. Droši vien pavisam īsi ir jāpiebilst, ka apvērsums jeb pučs ir pēkšņa valdības, varas maiņa valstī, kas nav savienojama ar demokrātisku pārvaldes sistēmu, un ka lielākoties tas ir vardarbīgs. Latvijā tāds apvērsums notika 1934. gada 15. maijā. Savukārt lienošais apvērsums nozīmē, ka pamazām dažādās instancēs tiek ielikti vienādi domājoši cilvēki, kuŗi grib mainīt valsts demokrātisko sistēmu pretēji vairākuma gribai. Šo apvērsumu līderi sākumā parasti runā par demokrātiju, un reizēm demokrātijas šķietamība kādu laiku arī tiek saglabāta.

Kā zināms, šogad februārī Moldovā notika plaša protesta akcija pret jauno prietumniecisko valdību. Eksperti šīs aktivitātes skaidro gan ar ekonomiskām problēmām, gan oficiālās Maskavas centieniem destabilizēt situāciju. Vēl nedēļu pirms tam Moldovas Valsts prezidente Maija Sandu brīdināja, ka Krievija gatavo valsts apvērsumu Moldovā un ka to mēģinās īstenot gan ar opozīcijas protestu, gan ar militāri sagatavotu cilvēku palīdzību no Krievijas un Baltkrievijas. Rīgas Stradiņa universitātes profesors, Saeimas Eiropas lietu komisijas priekšsēdētājs Andris Sprūds norādīja, ka Moldova ilgstoši bijusi trausla savā valstiskumā, valstī

bija arī oligarchu ietekme, sabiedrība sašķelta un iekšējā situācija nav stabila.

Savukārt marta sākumā lieli iedzīvotāju protesti sākās Gruzijā, pulcējot vismaz 30 tūkstošus cilvēku. Protestu pirmajās dienās valdība izmantoja vardarbību, lai panāktu to pārtraukšanu, cieta daudz cilvēki, daudzi tika aizturēti. Protestu trešajā dienā demonstranti sapulcējās pie parlamenta Tbilisi ar Gruzijas, Ukrainas un Eiropas Savienības (ES) karogiem rokās. Protestus izraisīja paralamētā pirmajā lasījumā pieņemtais likumprojekts par ārvalstu aģentūru, ko dēvē arī par “Krievijas likumu” – 2012. gadā Krievijā pieņēma un vēlāk papildināja “ārvalstu aģentu” likumu, ko Kremlis aizvien nežēlīgāk izmanto opozīcijas apspiešanai un neatkarīgo mediju slēgšanai. Likumprojekts Gruzijā paredz iekļaut “ārvalstu aģentu” sarakstā nevalstiskās organizācijas (NVO) un medijus, kas, neskaitot ieņēmumus no reklamām, vismaz 20% finansējuma saņem no ārvalstīm. Par atteikšanos no reģistrēšanās “ārvalstu aģentu” reģistrā varētu uzlikt 25 000 laru (8800 eiro) lielu sodanādu. Patiesībā tas nozīmē neatļaut nekādu valsts un demokrātijas nostiprināšanai un attīstībai paredzētu ES vai ASV fondu un konsultāciju izmantošanu. Vara tomēr nobijās, un parlamenta deputāti paziņoja, ka likumprojektu atsauks. Tas tika aizdarīts. Opozīcija joprojām

nav pilnībā pārtraukusi protestus, baidoties, ka prokrieviski noskaņotās partijas parlamentā atkal no jauna var virzīt šo likumprojektu. Opozīcijai bažas rada arī oligarchu ietekme uz valdošo koalīciju, proti, par ekspremjeru, ar Krievijas biznesu saistīto miljardieri Bidzinu Ivanišvili, kuŗš bremzējošā virzību uz Eiropu. Proeiropiskās opozīcijas līderis Giga Brokerija sacīja: “Kamēr valda šis režīms, kuŗš savā būtībā ir tuvs putinismam, kuŗš redz Rietumu civilizāciju kā ienaidnieku, nevis sabiedroto, tikmēr mēs neesam drošībā.” Jāpiebilst, ka iestāšanās NATO un Eiropas Savienībā ir ierakstīti Gruzijas konstitūcijā, un, kā liecina sabiedriskās domas aptaujas, tos atbalsta vismaz 80% iedzīvotāju.

ES un ASV jau ir paudušas bažas saistībā ar šiem notikumiem, likumprojektu vērtējot kā antidemokrātisku. 10. martā ASV apsūdzēja Krieviju mēģinājumus destabilizēt Moldovu nolūkā gāzt tās proeiropisko valdību un nodibināt prokrievisku režīmu. “Mēs uzskatām, ka Krievija meklē iespējas vājināt Moldovas valdību, iespējams ar galīgo mērķi iegūt Krievijai draudzīgāku administrāciju,” paziņoja Nacionālās drošības padomes pārstāvis Džons Kērbjiss.

Protams, var rasties jautājums, kādēļ Kremlis tik ļoti cenšas Moldovā un Gruzijā īstenot lienošos apvērsumus?

Pirmkārt, Krievijas plāni atjaunot bijušās impērijas robežas un

tās ietekmi Eiropā nekur nav pazuduši, bet pašlaik Kremlim nepietiek resursu militāram iebrukumam šajās valstīs, tāpēc atliek apvērsumi. Otrkārt, nereti pirms vēlēšanām pat klaji prokrieviskas partijas runā tikai par iedzīvotāju dzīves līmeni un ekonomiku. Apgalvojumi, ka visi dzīvotu daudz labāk un visiem naudas būtu daudz vairāk, ja valsts sadarbotos ar Krieviju, tobrīd “tiek aizmirsti”.

Vērts arī atcerēties, ka pirms piecpadsmit gadiem, 2008. gada 8. augustā, sākās karš starp Krievijas Federāciju un Gruziju. Agrā rītā sākās aktīvā kaujas darbība – Krievijas vadība nolēma ar militāru spēku iejaukties Gruzijas iekšpolitisko jautājumu risināšanā. Pasaule šo militāro konfliktu atceras kā piecu dienu karu. Tā rezultātā Gruzija zaudēja ievērojamu daļu savas teritorijas, lai arī gan Abhāzija, gan Dienvidosetija joprojām starptautiski tiek atzītas kā Gruzijas sastāvdaļas. Šis bija pirmais militārais konflikts kopš PSRS sabrukuma, kad Krievija atklāti ar militāru spēku mēģināja apdraudēt kādu suverēnu valsti, kārtējo reizi demonstrējot savu agresīvo ārpolitiku. Vēlāk sekoja notikumi Donbasā un Krimā.

Savukārt jāteic, ka teritorija, kuŗa pašlaik atrodas Rumānija, Moldova un Krievijas kontrolētā Piedņestra, atrodas starp Eiropu un Āziju, šīs teritorijas vēsture ir sarežģīta, tā tikusi dalīta un pārdalīta, un Krievijas impērijas interese iegūt un kontrolēt šo terri-

Krievija un lienošie apvērsumi

toriju vienmēr ir bijusi milzīga. Īsi sakot – visas šīs teritorijas pievāca PSRS. Moldāvija 1989. gadā tika izveidota Moldovas Tautas fronte, kuŗa ieguva vairākumu 1990. gada vēlēšanās. 1990. gada 2. septembrī separātisti izveidoja Piedņestras Moldāvu PSR. 1991. gada 27. augustā tika pieņemta Neatkarības deklarācija, un Moldāvijas PSR kļuva par Moldovas Republiku.

Protams, gan Gruzijā, gan Moldovā ir prokrieviski noskaņotie iedzīvotāji.

Kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas arī mūsu valstī joprojām ir prokrieviski domājoši cilvēki, bet līdz šim viņu brīžam skaļie, bet vārgie mēģinājumi mainīt Latvijas politisko orientāciju un ar laiku atjaunot vai nu iekļaušanu Krievijas teritorijā, vai pilnīgu atkarību no tās, nav izdevušies. Protams, šos mēģinājumus iespējamus padara arī vēlēšanas, jo neliela Latvijas pilsoņu daļa joprojām skatās uz Krieviju kā savu interešu īstenotāju. Diemžēl par tādām partijām mēdz nobalsot arī tie, kuŗi nesapņo par Latviju Krievijā, bet kuŗi notic biezākas maizes šķēles ar sviestu un desu solījumiem.

Šī publikācija sagatavota ar Mediju atbalsta fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par publikācijas saturu atbild biedrība “Laiks-BL”

MAF
Mediju atbalsta fonds

LIGITA KOVTUNA

Kam mums Valsts valodas centrs?...

... ja jau, kā minētā iestāde redakcijai ziņo atbildes vēstulē, Centrs “var tikai paust viedokli par izkārtne lietotā nosaukuma atbilstību literārās valodas normām, jo saskaņā ar normatīvajiem aktiem nav konstatēts pārkāpums, līdz ar to nav iespējams sodīt par izkārtnes “Eziša Kofišops” valodas lietojumu”. Un vispār – “iestāžu, biedrību, nodibinājumu un komersantu nosaukumus reģistrē Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs”, utt. Šie ir precīzi citāti no kārtējās “spožās”, birokratiskā valodā sastādītās atbildes vēstules uz mūsu konkrētajiem jautājumiem, kas, lasītāju rosināti, tika uzdoti augstāk minētajai valsts (Sic! Tātad no tautas nodokļiem apmaksātajai) institūcijai. Atmiņsimies – mūsu laikraksta 6. un 7. nr. bija publicēti mani komentāri par kafejnīcas uzrakstu, kas “grezno” vēsturisko Elizabetes un K. Barona ielu stūra namu, un citiem. Cita starpā bija arī citēts filoloģijas doktors Andrejs Veisbergs, kuŗš apgalvo, ka “valoda dzīvo savā nodabā” un “varbūt tas ir pat labi”. Nu, tad, jāteic, dzīvo gan ar – kropli, samāksloti, nelatviski nosaukumi plaukst savā oriģinalitātē, ierēdņi sacer tekstus, ko viens vienkāršu ļaužu cilvēks jau vairs nesaprot, bet valsts valodu sargājošās institūcijas vienā mierā uz pavīsam konkrētiem jautājumiem atbild šādi (te pilnībā citēta Valsts valodas centra atbilde redakcijai uz jautājumiem – ko dara Valsts valodas inspekcija? Kā notiek valodas reidi? Par ko tieši sastādīti pēdējie 10 protokoli un kādi bijuši sodi?):

“Labdien!

Valsts valodas centrs ir viena no institūcijām, kura īsteno valsts valodas politiku. Pienākums kopt un attīstīt latviešu valodu ir visai valstij kopumā. Saskaņā ar Valsts valodas politikas pamatnostādņem 2021. – 2027. gadam valsts valodas politikas virsmērķis 2021. – 2027. gadam ir nodrošināt latviešu valodas kā vienīgās konstitucionāli noteiktās valsts valodas ilgtspēju, tās lietojumu visās sabiedrības darbības jomās, sekmējot valodas izpēti un valodas resursu attīstību un digitalizāciju, stiprinot sabiedrības līdzdalību un individuālo atbildību valsts valodas politikas īstenošanā.

Skaidrojot, kā darbojas Valsts valodas centra Valodas kontroles departaments, norādām, ka Valsts valodas centra Valodas kontroles departaments uzrauga normatīvo aktu ievērošanu valsts valodas lietošanas jomā, kā arī aizsargā valsts valodas lietotāju tiesības un intereses. Īstenojot valsts politiku attiecībā uz normatīvo aktu ievērošanas uzraudzību un kontroli valsts valodas lietošanas jomā, Valsts valodas centra Valodas kontroles departamenta inspektori veic pārbaudes iestādēs, uzņēmumos un organizācijās. Konstatējot Valsts valodas likuma pārkāpumus, inspektori veic administratīvā pārkāpuma procesu un piemēro administratīvos sodus.

Paskaidrojam, ka, noslēdzoties administratīvo pārkāpumu tiesību sistēmas reformai, 2020. gada 1. jūlijā stājās spēkā Administratīvās atbildības likums, aizstājot no 1985. gada spēkā esošo Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu un nosakot jaunu administratīvās atbildības piemērošanas un sodu izpildes kārtību. Administratīvās atbildības reforma ieviesa virkni pārmaiņu, tostarp tā ietvēra administratīvo pārkāpumu dekodifikāciju, administratīvo pārkāpumu sastāvu nosakot nozaru tiesību aktos. Jāpiebilst, ka jaunais regulējums vairs neparedz tādu dokumenta veidu kā administratīvā pārkāpuma protokols. Administratīvos sodus par pārkāpumiem valsts valodas lietošanas jomā piemēro atbilstoši Administratīvās atbildības likumam un Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā IV. nodaļai. Uzraugot Valsts valodas likuma izpildi, Valsts valodas centrs piemēro arī “Konsultē vispirms” principu. Tas nozīmē, ka gadījumos, ja personas izdarītais administratīvais pārkāpums konkrētajos apstākļos nav radījis tādu apdraudējumu tiesiski aizsargātajām interesēm, lai par to piemērotu sodu (maznozīmīgs pārkāpums), Valsts valodas centrs nepiemēro sodu, bet

gan skaidro Valsts valodas likuma prasības un norāda uz neatbilstībām, kuras ir jānovērš.

Valsts valodas centrs līdz šim nav piemērojis administratīvos sodus par nosaukumu neveidšanu un nelietošanu valsts valodā. Šeit jāpiebilst, ka iestāžu, biedrību, nodibinājumu un komersantu nosaukumus reģistrē Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs, savukārt izkārtni, reklāmu un citu informatīvo materiālu izvietošanas kārtību katrā pašvaldības administratīvajā teritorijā atbilstoši Ministru kabineta 2012. gada 30. oktobra noteikumiem Nr. 732 “Kārtība, kādā saņemama atļauja reklāmas izvietošanai publiskās vietās vai vietās, kas vērstas pret pub-

lisku vietu” nosaka attiecīgā pašvaldība. Pašvaldības saistošo noteikumu izpildi kontrolē attiecīgi pašvaldības izveidota institūcija – būvvalde (Rīgas valstspilsētas pašvaldībā – Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments). Būvvalde, konstatējot saistošo noteikumu prasību neievērošanu, ir tiesīga izdot administratīvo aktu, kas uzliet personai pienākumu veikt noteiktu darbību saistošo noteikumu izpildes nodrošināšanai.

Ievērojot minēto, norādām, ka valsts pārvaldes institūcijām ir jāievēro administratīvā akta izdošanas prioritātes princips. Proti, ja ir nepieciešams panākt, lai persona izpilda noteiktas normatīvo aktu prasības, prio-

ritāte ir administratīvā akta izdošanai, nosakot pienākumu atbilstošā termiņā novērst neatbilstības un izpildīt prasības (skat. Māliņa. I. Jaunu administratīvo pārkāpumu sastāvu veidošana. Grām.: Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Sagatavojis autoru kolektīvs. E. Danovska un G. Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 55. lpp.). Tādējādi konkrētajā gadījumā Valsts valodas centrs var tikai paust viedokli par izkārtnē lietotā nosaukuma atbilstību literārās valodas normām, jo saskaņā ar normatīvajiem aktiem nav konstatēts pārkāpums, līdz ar to arī nav iespējams sodīt par izkārtnes “Eziša Kofišops” valodas lietojumu.”

Tātad – sliēcēju glābšana ir pašu sliēcēju ziņā! Lai būtu! Bet – kam mums šis valsts iestādījums, ja tas neko nevar (un, visticamāk, pat negrasās) darīt, lai stiprinātu latviešu valodu?! Varbūt šai ekonomiski smagājam laikam derētu tam paredzētos finanšu līdzekļus pārvietot uz kādu daudz vairāk nepieciešamu jomu? Piemēram, viņdien skatos sabiedriskajā TV – Rīgas galva Mārtiņš Staķis komentē satraucošu faktu: Rīgā ir uzceltas un labiekārtotas pirmsskolas mācību iestādes, kas stāv tukšas, jo... nav, kas tajās strādā! Precīzāk, nav pedagogu ar gana labām latviešu valodas zināšanām, kas, šajās iestādēs strādājot, varētu gatavot bērnus skolām, kurās it visās paredzēta pāreja uz mācībām valsts valodā. Vai šis nevarētu būt viens vērtīgs “desants” no nīkšanas neko nevarošā Valsts iestādē uz godīgu un vērtīgu darbu valsts labā?!

P. S. Pa tam laikam mūsu avīzes lasītāja “tiklos” izlasījusi, ka drīz Rīgā apgaismot tautu ieradisies kāds slavens “čelnelisma” teorētiķis. Kas tas varētu būt?

Bet ko nu runāt par “vienkāršās tautas” izgudrotajiem jaunvārdiem, ja ierēdņi rāda “priekšzīmi” – nupat uzmeistarots kārtējais jaunvārds attiecībā uz izglītības reformu. Proti, tagad izglītība Latvijā būšot... bērncentrēta! Raugiet nu izrunāt, bet – labāk ne – nevaicosim sliktu gaumi un nedarīsim pāri jau tāpat pārlietu samocītajai latviešu valodai! Un savu Rīgu turpināsim saukt par galvaspilsētu, nevis “valstspilsētu”, “ilgtspējīgs” vietā turpināsim teikt – tālejošs, “tolerēšanu” dēvēsim par iecietību utt., utml. Būsim neiecietīgi (nevis “ar nulles toleranci”!) pret valsts iestāžu un ierēdņu vīzdegunību un bezdarbību!

P. S. S. Šodien, kad mūsu avīze dodas ceļā pie lasītājiem, Igaunijā svin Dzimtās valodas dienu.

Uzziņai. Valsts valodas centrs tiek finansēts no Tieslietu ministrijas budžeta programmā “Valsts valodas aizsardzība.” Kā redzams tabulā, šogad šī valsts iestāde saņems 1 359 569,- eiro (vienu miljonu trīs simti piecdesmit deviņus tūkstošus pieci simti sešdesmit deviņus eiro) no Latvijas nodokļu maksātāju naudas

TM budžeta apakšprogramma 09.01.00 "Valsts valodas aizsardzība"	Nosaukums	2022.gads (izpilde)	2023.gads (projekts)
3.; 4.2; 5.; 7.gr.	Resursi izdevumu segšanai	1 165 376	1 359 569
7.0.grupa	Dotācija no vispārējiem ieņēmumiem	1 165 376	1 359 569
21710	Vispārējā kārtībā sadalāmā dotācija no vispārējiem ieņēmumiem	1 165 376	1 359 569
1.0.; 2.0.grupa	Izdevumi – kopā	1 165 376	1 359 569
1.0.grupa	Uzturēšanas izdevumi	1 154 362	1 349 755
1.1.apakšgrupa	Kārtējie izdevumi	1 152 678	1 348 071
1000	Atlīdzība	853 251	1 041 986
2000	Preces un pakalpojumi	299 427	306 085
2235	Izdevumi par saņemtajiem mācību pakalpojumiem	1 916	0
1.3.apakšgrupa	Subsīdijas, dotācijas, sociālie maksājumi un kompensācijas	1 684	1 684
6000	Sociāla rakstura maksājumi un kompensācijas	1 684	1 684
2.0.grupa	Kapitālie izdevumi	11 014	9 814
2.1.apakšgrupa	Pamatkapitāla veidošana	11 014	9814

Šīs publikācijas sagatavotas ar Mediju atbalsta fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par publikācijas saturu atbild biedrība "Laiks-BL"

MAF
Mediju atbalsta fonds

Pošamies dziesmotai vasarai

Daina Markova, XXVII Vispārējo Dziesmu svētku un XVII Deju svētku izpilddirektore, intervijā Ligitai Kovtunai

Pēc profesijas esi mūzikoloģe, nule biji Lielās Mūzikas balvas 2022 žūrijas priekšsēdētāja...

Lielās Mūzikas balvas žūrija darbojos trīs gadus, un, būdama žūrijas priekšsēdētāja, arī uzziņāju, ka konkursa kārtā esmu izraudzīta par Dziesmu svētku izpilddirektori.

Acimredzot žūrija, kas lēma par šo posteni, saskatīja tevī spēju apvienot administratīvo darbu ar māksliniecisko redzējumu, ar radošumu.

Protams, šis ir administratīvs darbs, bet radošums ir vajadzīgs pirmām kārtām, lai spētu saprātīgi izmantot tos resursus, kādi ir mūsu rīcībā. Te tiešām noder mana "mūzikālā pieredze", tostarp mūzikālās institūcijas vadības pieredze, kas liek domāt un rīkoties plašāk, nekā to dara producenti. Jā, un arī kordziedātājas pieredze. Savulaik dziedāju kordirģentu kori, tad jauktajā kori "Lauda", ar kuŗu izbraucām daudzas zemes. 1985. gadā, kad gaisā virmoja brīvības priekšnojautas un lielajos Dziesmu svētkos izsauca "Gaismas pili" ar Haraldu Medni, būdama Mediņa mūzikas vidusskolas audzēkne, dziedāju kopkorī. Esmu strādājusi Latvijas sabiedriskajā TV par mūzikas redakcijas vadītāju, biju raidījumu autore, arī biju Dziesmusvētku projekta vadītāja televīzijā. Tātad svētku būtību pārzinu no dažādiem viedokļiem.

Kad Latvijas Nacionālajā operā bija būtisku pārmaiņu laiks, tu biji tās valdes locekle.

Sarežģīts laiks, kad mūsu Operateātris pārgāja uz gluži jaunu kārtību, kad šķīlās dažādi viedokļi... Ari te uzvarēju konkursā uz šo amatu, un Operateātri nostrādātais laiks bija ļoti vērtīgs, ikvienam varu novēlēt strādāt kopā ar tādu kultūras iestādes vadītāju, kāds bija Zigmars Liepiņš. Jā, ļoti tiešs, brīžiem skarbs, bet brīva, atbildīga personība, kas stāv un krīt par saviem cilvēkiem, par māksliniekiem. Daudz iemācījies arī par biznesa vadību, par to, kā sakārtojams kultūras iestādes budžets un vēl daudz vērtīga. Tostarp arī mūsu operu ievirzījām pasaules aprītē, izveidojot sadarbību ar TV kanālu ARTIS, kur parādījām mūsu "Faustu" u.c., iesaistījāmies Eiropas operateātru digitālajā platformā. Kļūvām skatīti un novērtēti.

Tas bija arī ražīgs sadarbības laiks ar LNO Gildi Amerikā, tolaik aktīvi darbojās Andrejs Jansons, allaž neaizmirstot pajautāt, kā vēl var mums palīdzēt. Šai laikā Gilde sagādāja mūsu orķestrim jaunus instrumentus. Jau tad bija iedīgļi ceļam uz Jāņa Kalniņa "Hamleta" iestudējumu.

Cerējam jau, ka šī lieliskā izrāde, veiksmīgais LNO un Ģildes kopdarbs, kas bija nominēts Lielajai Mūzikas balvai, to arī iegūs... Toties balvu ieguva Ņujorkā mītošā jaunā džeza mūziķe Arta Jekabsons, un par to liels prieks!

Runājot par "Hamletu", pirmām kārtām ļoti svarīgs ir fakts, ka pēc ilgiem laikiem tas tika

iestudēts. Pats iestudējums – vērienīgs, krāšņs, kas arī, lielā mērā pateicoties ārzemju tautiešu ziedojumiem un atsaucībai. Radošā komanda lieliski tika galā ar savu uzvedumu un ziedotāju dāvāto uzticību. Lai varbūt remdētu sarūgtinājumu par to, ka "Hamlets" nedabūja balvu, īsos vārdos pastāstīšu par vērtēšanas gaitu. Proti, žūrijā ir septiņi locekļi, katram ir savs viedoklis un savi apsvērumi – lai gan ikviena nominācija ir balvas vērtā. Nav vienkārši izraudzīties pašu, pašu labāko. Beigās ir balsojums, kuŗa rezultātu mēs uzzinām kopā ar visiem klātesošajiem un TV skatītājiem, kad tas tiek paziņots ceremonijā. Ticiet man, arī mums ikvienam ir pārsteigumi!

Un nu par lielo notikumu – Dziesmu svētkiem. Sākšu ar vienu ļoti labu ziņu – nevajag satraukties, ka būs grūti vai pat neiespējami dabūt biļetes uz koncertiem, jo Rīgā būs vairākas vietas, kur centrā un apkaimēs varēs sekot līdz notikumiem.

Pirmām kārtām – mēs tomēr ļoti ceram, ka ar biļešu iegādi šoreiz būs vieglāk nekā citkārt. Bet par publiskajām vietām runājot, jā, Esplanādē tiešām būs centrālā tikšanās vieta jeb svētku kvartāls, kur būs ne vien lielie ekrāni, bet arī koncerti un citas norises. Iespējams, ka šāda vieta būs arī pie Operas. Zinu arī, ka Rīgas pilsēta rīko svētku skatīšanās vietas apkaimēs.

Un Vērmanģārzā?

Vērmanģārzā ir ļoti blīva svētku norišu programma visu dienu garumā, tostarp koncerti un Vērmaniņa skatuves, tirdziņš. Koncerti būs skatāmi arī TV, portālā lsm.lv. Bet ko gan vēl os ieteikt – velciet mugurā tautastērpus, ejiet uz koncertiem un svētku norises vietām tajos, lepojieties! Svētku gājienā šoreiz varēs iet kopā ar bērniem – dariniet, pērciet viņiem tautastērpus, un arī skatītajos iesim saopusušies tautastērpos! Starp citu – šogad gājienā ies pieci novadi – arī Sēlija. Un, protams, diaspora kā atsevišķs novads. Visa gājiena programma sauksies "Novadu dižošanās".

Šobrīd sparīgi notiek dalībnieku individuālā pieteikšanās svētkiem (dienā, kad notiek mūsu saruna, 9. martā jau reģistrējušies 12 tūkstoši.) Kā tas notiek, un kādas priekšrocības baudīs dalībnieki?

Kā jau zināms, līdz ar māksliniecisko kopu reģistrāciju jāreģistrējas arī katram dalībniekam individuāli. To dara ar viedierīču (telefons, planšete) "Dziesmusvētki" palīdzību. Dalībniekus lūdzam norādīt, vai un kāda būs nepieciešamā ēdināšana – mēs piedāvāsim arī veģetāro uzturu. Un vienlaikus ļoti lūdzam katrā ziņā pasūtīnāto ēdienu paņemt, jo mums, organizatoriem, ir jādomā arī par atkritumu izvešanu un savākšanu. Piebildīšu, ka Dabas fonds, kas arī ir mūsu sadarbības partneri, liek pie sirds, ka dabu ne mazāk par izmantoto iepakojuumu piesārņo

Foto: LETA

Daina Markova: “.. velciet mugurā tautastērpus, ejiet uz koncertiem un svētku norises vietām tajos, lepojieties! Svētku gājienā šoreiz varēs iet kopā ar bērniem – dariniet, pērciet viņiem tautastērpus, un arī skatītajos iesim saopusušies tautastērpos! Starp citu – šogad gājienā ies pieci novadi – arī Sēlija. Un, protams, diaspora kā atsevišķs novads. Visa gājiena programma sauksies “Novadu dižošanās”.”

arī ēdienu atliekas. Un vispār – nav labi izmest pārtiku, kur ielikts lieks darbs un līdzekļi!

Izmantojot identifikācijas karti, svētku dalībnieki varēs iekļūt mēģinājumu un koncertu norises vietās. Dalībniekiem turklāt ir iespēja rezervēt vienu biļeti uz savas nozares pasākumu. Dejo-tājiem savukārt piedāvājam vienu biļeti uz kādu no deju sarīkojumiem. Visiem dziedātājiem, koristiem – koncerts "Tirums. Dziesmas ceļš" vai tā ģenerālmēģinājums. Pūtēju orķestriem – pūtēju orķestru dižkoncerts un zaļumballe. Koklētāju ansambli varēs rezervēt biļetes uz savu koncertu, bet visi pārējie dalībnieki – vai nu uz kuŗu lielkoncertu, vai tā ģenerālmēģinājumu, vai arī uz pūtēju orķestru diž-

koncertu un zaļumballi. Līdz šim (dienai, kad notiek mūsu saruna. – L.K.) biļetes jau rezervējuši 33 tūkstoši dalībnieku. Aicinu arī diasporas tautiešus nepalaist garām Pasaules latviešu saietā nama koncertu 3. jūlijā Ķīpsalā, kur diasporas kopas bagātīgi pieteikušas savus radošos projektus. Koncerta dalībnieku skaitu lēšam ap tūkstoti, pārstāvēt četrus kontinentus, 17 valstis un 48 kopas. No ārvalstīm svētkiem pošas vairāk nekā 100 kopas, Latvijā – 1600.

Vispieprasītākie sarīkojumi jau gan allaž bijuši svētku noslēguma koncerts un tā ģenerālmēģinājums...

Uz tiem gan šis biļetes neatlieksies, jo mums tomēr jādod iespēja Latvijas nodokļu maksā-

tājiem iegādāties biļetes un baudīt svētkus. Parēķiniet paši – pēc mūsu aplēsēm, dalībnieku ir 40 tūkstoši, turklāt Mežaparka ietilpība ir tāda, kāda tā ir.

Un vēl – ņemiet vērā, ka bēr-nus drikstēs ņemt līdzī tikai gājienā, bet ne uz mēģinājumiem un koncertiem – viņu drošības dēļ. Organizēt bērnu pieskatīšanu svētkos nav plānots.

Runājot par drošību – par to gādās vairāk nekā 1000 dažādu dienestu darbinieku, tostarp policija, ugunsdzēsēji, neatliekamā medicīniskā palīdzība.

Glūzi praktiska lieta – kā nokļūsim Mežaparkā? Brasas tilts jau vēl nebūs pilnībā atvērts.

Būs sarežģīti. Rīgas dome ir apliecinājusi, ka uz svētku laiku atsāks kursēt 11. tramvajs, bet tikai pa vienām sliedēm. Mēs aicinām pēc iespējas nebaupt ar personīgām mašīnām! Ir laba ziņa no "Pasažieru vilciena" – vilcienos (līdz Mangaliem, ja jānokļūst Mežaparkā, un līdz Zemītāniem, ja Daugavas stadionā) dalībnieki varēs braukt bez maksas jeb ar īpašu e-talonu, ko saņems katrs reģistrējies dalībnieks. Ceru, ka Rīgas sabiedriskais transports būs uzdevuma augstums.

Vai naudas svētkiem pietiek?

Protams, nepietiek! 2018. gadā plānotais budžets gluži objektīvi vairs nav pietiekams, jo nu jau visam ir daudz augstākas cenas. Tāpēc arī ir augstākas biļešu cenas. Ir jāsaņem tā, lai iekļautos – ko citu?!

Cik liels ir tevis vadītais birojs? Kas vadīs Preses centru un kur tas atradīsies?

Strādā neliela, bet izcila, darb-spējīga komanda, kuŗā ir gan pieredzējuši producenti, gan finanšu speciālisti, IT speciālisti, loģistikas speciālisti, tehniskie darbinieki. Preses centru vadīs pieredzējuši komunikāciju speciāliste Inga Vasiļjeva, un Preses centrs atradīsies Mākslas akadēmijas jaunajā piebūvē, tieši blakus Esplanādei. Būs arī vairāki informācijas centri, pats galvenais – Kongresu namā. Te arī notiks brīvprātīgo apmācība, somiņu izdalīšana, drošības instruk-tāžas u.c.

Vai brīvprātīgo pietiek?

Jā, viņi pieteicās tiešām kuplā skaitā un ļoti drīz – pieteicās 1700 cilvēki nedēļas līdz divu laikā. Šobrīd notiek intervijas ar iespējamiem brīvprātīgajiem palīgiem.

Gaidām ziņu, kad būs pieejamas biļetes!

Šobrīd pētām, kuŗš no diviem tirgotājiem būs pats labākais un piemērotākais. Aprīlī būs biļetes, un tiksīmies svētkos!

Atgādināšu, ka diasporas mākslinieciskās kopas un individuālie dalībnieki aicināti sazināties ar Aigu Vasiļevsku (e-pasts aiga.vasilevska@lnkc.gov.lv, tālr. +371 67228985), ja rodas kādi papildu jautājumi. Bet vislabāk – ik pa laikam ieskatieties mūsu mājaslapā www.dziesmusvetki.lv!

ANDRIS
KLAVIŅŠ

Sarežģītais Latviešu leģiona dibināšanas ceļš

1943. gada aprīlī žurnāls "Laikmets" vēstī, ka Doma laukumā 29. martā notikusi "vienkāršā, bet ļoti iespaidīgā Latviešu SS leģiona pirmo brīvprātīgo tūkstošu svinīgā solījuma parāde": "Mūsu sirmās Rīgas sirdī Doma laukumā, kas gadsimtu plūdumā dzirdējis daudz un dažādu karotāju balsis un soļu dimu, svētdien bija lepna prieka apdvēsts brīdis... Laukumu ievēra karogu rota. Dzimtenes pavasara vējš tur plandīja Lielvācijas un Latvijas krāsainos simbolus. Jaunie leģionāri nostājās slēgtā ierindā ap laukumu ar vācu karavīru godasardzes vadu, orķestri un karogu. Goda viesu tribīnes priekšā divi moderni kaujas lielgabali pastiprināja svinīgā brīža nopietnību. Visas ielas un ietves ap laukumu bija iedzīvotāju pārpildītas. Tur leģionāru piederīgie un draugi, bet arī gluži sveši un tomēr tuvi tautas locekļi bija nākuši ar kļūsiem sveicieniem un lepnumu sirdi." Tālāk vēstīts, ka, apsveikuma maršam skatot, parādē ieradās Austrumzemes pārvaldes ģenerāļi, viņu vidū arī Leģiona ģenerālis Rūdolfs Bangerskis un virspulkvedis Arturs Silgailis. Goda viesu vidū bija civilās un pašpārvaldes locekļi. Pēc svinīgā zvēresta vārdiem leģionārus apsveica Latviešu leģiona pavēlnieks ģenerālmajors Hanzens, novēlējams, lai mūsu karavīrus vada drosmē, uzticībā un paklausībā. Leģionārus uzrunāja Rūdolfs Bangerskis. Cita starpā ģenerālis uzsvēra, ka leģionāriem vēl būs daudz jāmacās, jo nav jēgas karalaukā krist, bet gan drošsirdīgi cīnīties un gūt uzvaru. (Vācieši gan Bangerska vārdus neņēma vērā, jo vēlāk izrādījās, ka daļa no karavīriem pēc parādes pa Rīgas klusākajām ieliņām tika aizvesti uz staciju un tālāk uz fronti). Orķestris atskaņoja "Dievs, svētī Latviju!", un daudzi sajūsmā dziedāja līdzī. Pēc parādes karavīri brašā ierindā soļoja garām Brīvības piemineklim."

Par kritušo ārzemnieku neraud vācu māte

Kamēr vāciešu kaŗa rati rībēdami strauji ripoja uz Austrumiem, viņu fireri un ģenerāļi pieturējās pie vadoņa tezes, ka ieročus var uzticēt tikai vācu karavīriem. Hitlers 1941. gada jūlijā bija paziņojis, ka Rietumos no Urāliem nedrīkst eksistēt nekādi militāri spēki: "Ja arī pirmajā brīdī varētu likties vieglāka kaut kādu pakļautu tautu piesaistīt ieroču lietošanā, tā ir nepareizi. Tas noteikti kādu dienu atspēlēsies pret mums pašiem. Tikai vācieši drīkst nēsāt ieročus, ne slāvi, ne čeči, ne kazachi vai ukraiņi." Vienīgi, kam jau 1941. gadā Ādolfs Hitlers uzticēja ieročus bez vāciešiem bija ģermaņu tautu karavīri. Nodibināti holandiešu, norvēģu, flandriešu leģioni, Dānijas brīvkorpus, somu brīvprātīgo bataljons. Divīzijā "Vikings" plecu pie pleca cīnījās vācu, norvēģu, dāņu, flāmu, somu karavīri. Bet, kad zi-

benskaŗš iebuksēja pie Maskavas, cieta sakāvi Staļingradā un Rietumu sabiedroto desants izcēlās Ziemeļafrikā, Vērmachtam sāka aprūkt ieroču nesēju. Kaŗš ieilga, bolševiku partizānu aktivitāte Austrumu frontē pieauga. 1944. gada februārī SS obergru-penfirers G. Bergers raksta policijas ģenerālleitnantam A. Ober-gam: "Mums vajadzētu pieturēties pie viedokļa, ka šajā laikā būtu noziegums neiesaistīt visus spēkus." Tas spieda vāciešus arvien vairāk izdalīt no vienībām spēkus frontes aizmugures drošībai. Arī 1941./1942. gada bargā ziema, nepiemērota apģērba dēļ, bija ievērojami mazinājusi vācu vienību skaitlisko sastāvu. Vācu vadība bija spiesta kārtības nodrošināšanai frontes aizmugurē iesaistīt vairāk austrumu apgabalu iedzīvotājus. Vispirms bija paredzēts no Baltijas valstu piederīgajiem saformēt 40 kārtības dienesta bataljonus: 15 lietuviešu, 13 latviešu un 12 igauņu. Tā kā latviešu atmiņā bija bolševiku sagādātās ciešanas "baigajā gadā" (aptuveni viena gada krievu okupācijas laikā tika apcietināti, nonāvēti vai deportēti ap 36 000 Latvijas iedzīvotāju), brīvprātīgo netrūka, un papildus saformēja vēl 14 bataljonus. Bet tie bija izkaisīti pa dažādiem frontes sektoriem. Jautājums, ka latviešu karavīrus vajadzētu apvienot savas tautas aizsardzībai, vairākkārt tika apspriests Zemes pašpārvaldes (ZP) ģenerāldirektoru sēdēs, bet nekādus oficiālus pieteikumus ZP vācu vadībai neiesniedza. Neapmierinātību izsauca arī vāciešu atļauja 1942.

Doma laukums, 1943. gads. Zvēresta parāde

gada 28. augustā igauņiem formēt leģionu. Latvieši uzskatīja, ka abas tautas frontē ir vienlīdz lējušas asinis. 1942. gada janvāra rītā brigādenfirers Šrēders (Schroeder) ielūdza savā darba kabinetā izglītības ģenerāldirektoru un LU rektoru prof. Mārtiņu Primāni, iekšlietu ģenerāldirektora palīgu plkv. Voldemāru Veisu, plkv. Artūru Silgaili un Latvijas sporta vadītāju Robertu Plūmi. Šiem latviešu pārstāvjiem Šrēders jūsmīgi paziņoja, ka Vācijas vadonis atļāvis arī latviešiem formēt leģionu. Šrēders sāku- ma iedomāties vienkār-

Leģionāri Bardovo-Kudeveras pozīcijās austrumos no Opočkas pie štāba bunkura

šu – saformēt pulku no studentiem un sportistiem. Šrēders bija draudzīgs latviešiem, bieži privāti tikās ar latviešu sabiedrību, tautas noskanojums viņam nebija noslēpums. Viņš tiešām cerēja, ka leģiona dibināšana tautā izsauks sajūsmu. Bet latvieši izvirzīja savas prasības ar domu,

vērā, un iesaukšana tomēr notiks, izklieģējot latviešu vīrus pa vācu vienībām. Tad jau labāk leģionā! Atlika tikai panākt, lai komandējošais sastāvs un virsnieki būtu latvieši. Vācieši tomēr līdz galam neuzticējās un sākās "manevri", kā, piemēram, ar ģenerāli Rūdolfu Bangerski. Sākumā viņu iecēla par leģiona komandieri, bet vēlāk nozīmēja par ģenerālinšpektoru. Zemes pašpārvalde vēl nebija devusi savu piekrišanu par leģiona formēšanu, kad Rīgā jau ieradās standartenfirers Hirtess (Hiert-hes), SS brigādenfirers un ieroču SS ģenerālmajors Hanzens (Hansen) ar štāba darbiniekiem, kas sāka vervēt latviešus leģionam. Dienestā pieņēma 19 – 45 gadus vecus Latvijas pilsoņus, āriešus, nesodītus un augumā ne mazākus par 1,68 m. Bija jāparakstās, ka leģionā iestājas brīvprātīgi, un pēc veselības pārbaudes nosūtīja uz Krusta kazarmām. Iesaukšanas komisijās it kā bija solītas brīvprātīgas izvēles tiesības: iestāties latviešu leģionā, kārtības dienesta bataljonos, vācu kaŗaspēka izpalīgu dienestā vai doties darbos uz Vāciju. Īstenībā iesaukamajiem nedeļa ne izvēli, ne brīvprātību. Komisijas ierēdņi paši noteica, kādā grupā iesau-camo iedalīt, jo vācieši bija aprēķinājuši iesaukamo skaitu. Vairums latviešu tomēr domāja, ka ir kaŗā jāiet un Latvijas robeža ir jāaizstāv pret komunistiem, lai nekad vairs neatkārtotos baigais gads.

Sakāvju spiests pagrieziens. Vai Himlers runāja vienu, bet domāja citu?

Ostlande bija Vācijas okupācijas iestāžu izveidota militārā un civilās pārvaldes struktūra,

kas aptvēra Baltijas valstis un daļu no Baltkrievijas. Nacisti paredzēja Ostlandi germanizēt pēc rasistiskiem principiem. Vietējos iedzīvotājus, kuŗi atbilda nacistu priekšstatiem par vācu rasi, bija paredzēts pārvācot, bet pārējos deportēt vai padarīt par otrās šķiras cilvēkiem, kam būtu jākalpo "kungu rasei". Vispiemērotākie pārvācošanai nacistiem likās igauņi, aptuveni 50% no tiem bija derīgi pārvācošanai. Latvijā šis procents bija mazāks. Daļu Latvijas iedzīvotājus nolēma pilnībā iznīcināt – čigānus un ebrejus. Nevienam, izņemot vāciešus, nebija paredzēts ļaut turēt ieročus. Līdzīgi kā komunisti arī nacisti apspieda latviešu nacionālo pašapziņu. Tie pārdēvēja ielu nosaukumus pilsētās, aizliedza svinēt Latvijas valsts svētkus, atjaunoja ģenerāļa Rīdigeru fon der Golca piemiņu. Vācu okupācija nepieļāva nekādus Latvijas valsts atjaunošanas mēģinājumus. Plaši Baltijas valstis tika popularizētas rasu naidis un āriskās kultūras pārākuma ideja. Paredzēja arvien vairāk ierobežot izdevumus vietējās valodās. Parādījās aizliegto grāmatu saraksts.

Kā Reicha vadoņi mainīja savus "uzskatus" un saukļus, kad kara rats sāka ripot atpakaļgaitā, var spriest pēc virspulkveža Artūra Silgaila atmiņām. Pulkvedis Artūrs Silgailis ieradās Latvijā kā vācu 18. armijas propagandas rotas virsnieks. Tālāk viņa ceļš kā kaujas virsniekam veda Ļeņingradas virzienā, saņemot apbalvojumus par varo-nību. Kad dibinājās Latviešu leģions, Silgailis tika iecelts par 15. Latviesu divīzijas kājnieku priekšnieku un kopā ar divīziju piedalījās kaujās Krievijā. Cīņās pie Rusas un Veļikajas 1944. gada pavasarī Silgailis par varo-nību tika apbalvots ar Dzelzs krusta I šķiru un saņēma oberfirera (virspulkveža) pakāpi. Vasarā Silgailis tika iecelts par Latviešu leģiona ģenerālinšpektora štāba priekšnieku. 1944. gada janvāra beigās Silgailis tikās ar 15. divīzijas komandieri grāfu Pikleru. Abi apsprieda divīzijas sadalīšanu un iesaistīšanu kaujās, piedaloties vācu daļām. Izmantojot savus sakarus, grāfam izdevās izkārtot vietu ziemeļfrontes virspavēlnieka kurjera lidmašīnā, kas lidoja uz Hitlera frontes mītni "Wolfschance" Austrumprūsijā. Silgaili sagaidīja SS oberšturmfirmers Dr. Firers-Kēnigsbergas universitātes astronomijas profesors, nopietns un simpātisks vīrs. Dažu dienu laikā, cerot uz pieņemšanu pie Hitlera vai Himlera, viņi sadraudzējās. Dr. Firers izstāstīja savu pirmo tikšanos ar Hitleru: "Pavadot Himleru, mītnē nejauši sastapuši Hitleru. Stādot priekšā Hitleram Dr. Fireru, Himlers minēja arī tā zinātnisko gradu. Uz to Hitlers, tēlojot nožēlu, sminēdams teicis: "Še nu mēs stāvam trīs fireri: reichsfirers, doktors Firers un es – tikai firers."

(Turpinājums sekos)

TRIMDAS PERSONĪBU PAŠPORTRETI

OSVALDS AKMENTIŅŠ

Tie gadi, ko dzīvoju Latvijā, ir jau nogrimuši pie apvāršņa kā tumši egļu silueti, nekustīgi. Neviens tos nespēj pārvietot, izdzēst, tie ir un paliek. Tur atgriezies, dienas soli ejot, un nakti miegā iemaldos baigos sapņos. Kāds dzenas man pakaļ, grib noķert, aizvest – es vairs nepiederu savai zemei vai liktenis mani nolādējis.

Tie nebija viegli gadi, jo ganos esmu sācis iet deviņu gadu vecumā. Tad sekoja "puspuiša" darbs pie saimniekiem. Bet zemes darbi man nepatika, lai dzejnieki toreiz diezin kā lauku dzīvi apjūsimoja. Laukos arvien maz izvēles un maz iespēju. Sviests un gaļa iet uz pilsētu, bet no pilsētas nāk kultūra. Tēvs bija ar savu necilo amatu tik daudz sakrājis, ka domāja man nopirkt lauku māju, lai varētu saimniekot, bet es viņa nodomiem ar rokām un kājām biju pretim. Mani vīlināja Rīga. Pēc vairākiem nesekmīgiem braucieniem beidzot atradu darbu Rīgas spirta fabrikā, kur sāku strādāt 1937. gada rudenī. Vakaros gāju

Tautas universitātē – mācījos. No dzērienu izdošanas nodaļas drīz uzlidu biroja, un bija tāda lieliska sajūta, ko nevaru aizmirst vēl šodien. Jutos tā kā kungs un mani pat lutināja, deva tikai skaitīt uz kauliņiem izdošanas zīmes. Tai pat laikā es vēl dariju ko citu – rakstīju laikrakstiem. No darba dzīves – skicējis. Priekšniecība šādu rīcību nenosodīja, varēja

just, ka tai patika mana centība. Še piedzīvoju krievu ienākšanu, padzišanu un vāciešu ieauļošanu.

30 gadu vecumā, kad Rīgas normalēs jau dunēja lielgabali, kaŗa lielkungs pavēlēja bēgt, ar ģimeni doties svešumā. Baiļu instinkts darbojās spēcīgi – tālāk un tālāk! Tiesa, es nebiju varonis, necinijos ar ieroci nevienā uniformā, kaut daudzi manos gados bija iesaukti. Palikām dzīvi, gan tuvumā sabiedroto bumbām kritot. Kaŗa laikā es nezaudēju pat mazo pirkstiņu, bet tomēr jutos nabags. Nebiju dzīvē pietiekoši bruņojies ar zināšanām un svešām valodām, bet Vācijas bēgļu laikā arī mūķim bija sava laime. Viena, ilgi gaidītā, ziņa neatnāca. Zile šo vēsti nenesa, bet aicināja doties tālāk un tālāk svešumā.

Iebraucu Amerikā ar ledū apsalušu, avarējošu kuģi un tad devos uz Bostonu – Amerikas brīvības šūpuli.

Es Bostonā pārdzīvoju divas emigrācijas veclatviešu un savējo. Pa vecajām ielām ejot, es dzirdu

viņu soļus no pagātnes. Liecības atrodo sadzeltējušos laikrakstu komplektos un pašu iecerotāju nostāstos. Pirmo apciemoju Latvijas bij. goda konsulu Jēkabu Zībergu. Viņš man sniedza pirmo atbalstu un vēlāk man uzdāvināja savus konsula melnos svārkus un daudz vecas literatūras. Tā radās iespēja uzrakstīt grāmatu: Amerikas Latvieši.

1964. gada pavasarī iznāca mana grāmata par Dalasā atentātā nogalināto ASV prezidentu – "Džons F. Kenedijs un latvieši", Vaidavas apgādā, Linkolnā. Tikko tā parādījās, uz brīdi biju iemests ziņu virpulī. Atsauksmi deva "The New York Times", ziņoja UP, UPI ziņu aģentūras un uz Latviju – Amerikas Balss. Avīznieki intervēja gan pa tālruni, gan personīgi, bet es nepratu izsist "dolaru". Viss palika tāpat kā agrāk. Dažas dienas manā mūžā bija priecīga satraukuma pilnas, bet tās nosvirkstēja kā rūsa pie rudens padebešiem.

Vairākas sadalītas dzīves izjutu vienā laikā. Kā dzidri avota ūdeņi šai krīzes laikā bija, kad tikos ar Oļģertu Liepiņu, Jāni Porieti, neļķiem: Kristapu Grāmatnieku, Kārli Skaparu un veclatviešu

dzejnieku Frici Freidenfeldu, vēlāk mākslinieku Jāni Cīruli un viņa kundzi Martu. Ar šiem cilvēkiem bija ko runāt un tērzēt, un tie atstājuši savas zīmes manā dzīves ceļā. Ja viņu nebūtu, es būtu aizbraucis atpakaļ uz Vāciju.

Zaudējumi arvien bijuši lielāki, kaut varēju jau būt apmierināts ar ieguvumiem publicistikā. Izrādās, ka man nav sekotāju "veclatviešu laikmeta" pētišanā. Tur esmu viens, vientuļš.

Nav veicies arī citādi: bērni nav izauguši par tādiem latviešiem, kā gribēju, nav arī vēl pašam sava nama. Prof. J. Akermana izteiciens: "Latvietis, kas sev māju nevar nopirkt 2 gadu laikā, nav nekāds latvietis" varbūt zīmējas arī uz mani. Vajadzētu dzīvi piepildīt, nevis gausties.

Bet ar ko? Dzirdu daudz pretrunu. Komplekss pēc kompleksa nāk un nozūd. Miera vēl nav. Raugos uz jūru, uz Skvantumu – tur pirms manis reiz dzīvoja kāds cits latvju emigrants – Jūlijs Vecozols. Mēs esam jau otrā paaudzē, kuŗai jāizbauda likteņa ironijas. Vēsture man patīk un tā ir interesanta, bet nav patīkami būt pašam par tās spēļu objektu.

EGLONS SPĒKS

Eglons Spēks Stokholmas Tivolī ar meitu Inesi un dēlu Jāni

Dzimšanas gads gluži jubilārisks – šī gadsimta divdesmitpiektais. Ja nebūtu oficiālu ziņu, ka esmu dzimis Liepājas pilsētā, tad pats ticētu, ka mana dzimtā vieta ir jūra. Krāčainu un idillisku ūdeņu skaistumu sākotnēji atklāju Bārtas krastos. Tur gar kraujām un kārklu pacerēm ar ozolenēm, platdībenēm, smailtēm burojot, ieelpoju mīlestību uz briksnaini zaļo. Tās tad ir manas dzīvē iegūtās krāsas. Tās raksturo manu vēlmi būt jūrā, kad esmu krastā, un krastā tad, kad esmu jūrā.

Manas dzīves piektais gads saistās ar cīņu dzelmīgā Dūkupes atvarā. Izvilku (ar maksšķeri) rījgu lidaku. Šī cīņa ar zeltacaino "dinozauru" savā pārdzīvojuma intensitātē var cienīgi mēroties spēkā ar orkānu okeānu.

Desmitā dzīvības gadā Liepājas ezerā cietu avāriju. Stūrborta vantis paspruka gaisā kā pinekļi, masts ar buru nosvērās sāņus un mēs abi, tautskolu audzēkņu vecuma braucēji, ielēcām ezerā. Līdz jūrai toreiz vēl netiku. Pabeidzu Čakstes pamatskolu un pat Liepājas valsts tehnikumā tiku divus gadus mācījies, līdz pasaules kungi uzsāka kaŗus un Brāļu kapu ugunis sacēla kājās arī daļu tehnikumiešu. Tā Kurzemē mācījos just, tāpat kā šodien afrikāņi vai tālo austrumu tautas, kā ir, kad nacionālo ideju brīvības ugunis brāzmo. Pat kokos iznāca dzīvot, līdz divatā ar brāli aizzēģelējam trīs metrus gaŗā laivā pāri jūrai uz Gotlandi. Tās bija un ir mans labākais jūras brauciens, jo destinācija bija brīvība. To arī sasniedzām. Divdesmitajā dzīvi-

bas gadā astopadsmītā novembra vakarā Veronika Strēlerte uzaiicināja rakstīt. Taču darba apstākļi un svešās zemes smagnējība mani aizvadīja jūrā. No apvāršņiem iznira dažādas zemes, Hellesponti un Griekija. Birzīs tur redzēju zaļojam Bārtas ozolus.

Taču kaŗa ēnas vēl nebija izdušas un atsaucās gaŗāk slimībā. Atlika laika pārdomām un tad arī sāku šo to pierakstīt. Divdesmitastotā dzīvības gadā satiku kādu meiteni Ninu un apprecējos. Un tā šai pasaulē mums ienāca vēl divi kurzemnieki – Inese un Jānis.

Jūra nu man kļuvusi ne vien brīvības, bet arī maizes devēja. Strādāju apkārt pasaulei kā stūrmans uz dažādiem kuģiem un nu būs pienācis laiks pieredzēto ieguldīt grāmatā.

ILZE ŠĶIPSNA

Ja es gribētu redzēt kāda autora pašportretu, tad lasītu viņa darbus. Savējos pāršķirstot, salasīju teikumus kā nesavienotas zīmūļa švīkas:

Kas tu esi? tu man brīnīdamies vaicāji. Es arī nezināju, tāpēc SMAIDĪJU.

Esmu suns... Man cilvēki sākuši jau apnikt... un modernā literatūra man nepatīk, jo atzišos, es to nesaprotu.

Patiesībā es esmu sīka un nedroša meitene.

Ķiršu koki bija Vidzemē, mana vectēva dārzā.

Es neesmu klauns, teica klauns.

Esmu necienīgs, teica Augusts.

Lai nu ar galvu kā, dvēsele man ir jūtīga, teica Roķis... Trīs dienas bez naudas un mīlestības pat filozofs nevarētu izturēt, kur nu vēl es?

Es soļoju pa vakara ielām, līdz kaulam izmirkdams tumsā un izmisumā par to, cik mans gājieni velts un cik nenozīmīga mana gaita, jo es nebiju pat automobilis, kas aiz sevis atstāj sarkanās gaismas strēmeles un grumbuļainu trokšņu aili.

Dzīve, Elsiņa kundze tagad zināja, bija izjūta, kas kā taurenis uzmetas uz mirkļa malas, un vajadzēja klusuma, miera un daudz laika, lai to varētu satvert, pirms mirklis paspēja ieslidēt pagātnē un pazust.

Un sērdienīte ar mātes meitu, abas vienādi apsnigušas, pazīstami saskatījās, teikt, viena bez otras mēs nebūtu nekas.

Varbūt, ka gudrie spēj būt brīvi savās vaŗās, stiprie varbūt spēj iztāisīt prēriju no lielpilsētas, svētie redzēt apvāršņus cauri tumš-

zaļiem mūŗa meŗiem. Es neesmu ne gudrs, ne stiprs, ne svēts, tāpēc aizgāju prom... Es nemīlu nevienu un neko, esmu brīvs.

Es sen vairs neticu mūŗīgai mīlestībai, kaut ticu, ka mūŗam jāmil.

Šorīt, teica Ārijs, šorīt es biju nemirstīgs.

Vita knew now that one did not survive on past glimpses at eternity. They did not save one from the small battles of living on, nor from the knowledge of one's people dying, nor from oneself.

Nejauc, teica Solvita, nesajauc vārdus.

Es nemīlu pat zvaigznes, teica Solvita, tikai uguņošanu, es nemēķļu okeanus, bet gan virpuļošanu un viļņošanu... Vienmēr esmu viļņa galā, man jāplūst tālāk.

Beidzot, kad atnāca miegs, es sapņoju, ka esmu dzīva. Kas tu esi? tu man brīnīdamies vaicāji. Es arī nezināju.

No grāmatas "Pašportreti", sastādījis Teodors Zeltiņš. Grāmatu Draugs, 1965.

Latvijas Nacionālā bibliotēka rīko pasākumu ciklu “Latviešu grāmatai 500”

Tas notika pirms pieciem gadsimtiem, līdz ar Reformācijas radīto pagrieziena Eirokā. Luterāņu mācības atbalstītāji Rīgā tolaik jau bija guvuši virsroku, un 1525. gadā uz Rīgu ceļoja pirmie iespaiddarbi latviešu un igauņu valodās – Livonijai paredzētie luterāņu teksti. Ziņas par šo izdevumu turpmāko likteni ir skopas – sūtījums līdz Rīgai nenonāca, jo Lībekā grāmatas arestēja katoļus atbalstošā pilsētas rāte. Ja arī pirmās grāmatas tika nobēdinātas vai sadedzinātas un nenonāca līdz lasītājiem (klausītājiem), un vēlāk nebija atrodamas tolaik jau nodibinātā Rīgas pilsētas bibliotēkā (1524), vārda izplatību uguns neapsturēja. Latviski rakstītais vārds bija piedzimis, auga un izplatījās visdažādākajos veidos. Manuskripti nūdien nedeg.

No šiem senajiem laikiem ir saglabājušās vairākas liecības par rakstiem, pierakstiem un tulkojumiem latviešu valodā. Piemēram, Rīgas apkaimes katoļu priesteri Nikolasa Gisberta pierakstītā Tēvreize latviešu valodā uz Leipciģā drukātās rokasgrāmatas malām vai Rīgas latviešu Jēkaba draudzes virsmācītāja Jochana Eka latviskotās garīgās dziesmas (abi piemēri datējami ar 16. gs. 30. gadiem). Drīz vien, 1585. gadā, Viļņā tika iespiests jezuīta Petra Kanizija katoļu katehisma tulkojums latviešu valodā – senākais iespiests teksts, kas saglabājies līdz

mūsdienām. Un pēc pārdesmit gadiem Rīgā jau veidojas izdevējdarbības pamats – darbu sāka pirmā grāmatu spiestuve, ko vadīja Nikolauss Mollīns.

Piecu gadsimtu garumā lat-

viešu valoda un grāmatniecība ir laidusi dziļas saknes un plaukusi plašumā. Pirmās latviešu grāmatas “pelni” ir bijuši augļi – no pirmo iespiesto grāmatu klausītājiem, publiskiem tekstu lasī-

jumiem un dziedājumiem līdz individuālai lasīšanas pieredzei, tekstu tulkošanai un digitalizēšanai grāmatai ir bijusi un aizvien ir kultūrtelpas un tautas dzinējspēks. Tā deva pašapziņu, lika domāt pašiem par sevi un sabiedrības organizēšanu, par savu pagātņi un iespējām nākotnē. Rakstītais vārds ļāva latviešiem identificēt sevi starp citām tautām un mērķtiecīgi iekļauties citu kultūru saimē ar bagātīgu devumu. Tāpēc ar 16. gadsimta sākumu ir datējama latviešu rakstītās valodas un kultūras izspraušanās virszemē. Gaismā, kuŗa mūs veidojusi jau 500 gadu garumā.

lespiestā vārda piecsmgtgāde ir mūsu valodas seno sakņu apzināšanās un vienlaikus tā ļauj izgaismot iespējamās Latvijas attīstības ceļus. Tajos aktuāla būs spēja saglabāt atšķirīgo, īpašo tādā pasaulē, kas vērsta uz vienkāršošanu, vienādošanu. Mūsu valoda (ar to saprotot gan latviešu, lībiešu, gan latgaliešu) un tās izplatība par spīti ideoloģiskiem, ekonomiskiem un tehnoloģiskiem izaicinājumiem – ir bijusi un paliks mūsu tautas pamatvērtība. Latviešu kodols un identitātes pamats. Sena un spoža zvaigzne daudzo Eiropas valodu un identitāšu saimē.

Osvalds Zebris, rakstnieks

“Helmaram Rudzītim 120”

Šā gada 20. jūnijā apritēs 120 gadi, kopš dzimis ievērojamais latviešu grāmatizdevējs Helmars Rudzītis (1903–2001). Lai godinātu izcilā tautieša piemiņu un atgādinātu sabiedrībai par viņa ieguldījumu latviešu grāmatniecībā, Rīgas Centrālā bibliotēka **6. jūnijā plkst. 10.00 Rīgas Kultūras un tautas mākslas centrā “Mazā gilde” (Rīgā Amatu ielā 5) rīkos konferenci “Helmaram Rudzītim 120”.**

Konferencē runās grāmatzinātnieks, profesors, Latvijas Nacionālās bibliotēkas vadošais pētnieks, LU Bibliotēkas un LU Akadēmiskās bibliotēkas apvienotās padomes loceklis, LNB Zinātniskās padomes priekšsēdētājs Latvijā *Dr. philol.* Viesturs Zanders, literatūrzinātnieks *Dr. philol.* Jānis Zālītis, literatūrzinātniece, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūta vadošā pētniece *Dr. philol.* Inguna Daukste-Silasproģe, ilggadējā trimdas latviešu laikrakstu “Laiks” un “Brīvā Latvija” galvenā redaktore, izdevniecības “Laika Grāmata” vadītāja Ligita Kovtuna un Rīgas Centrālās bibliotēkas direktore, Latvijas bibliotēku padomes priekšsēdētāja Dzidra Šmita.

Līdzās konferencē būs skatāma Rīgas Centrālās bibliotēkas sagatavota ceļojošā izstāde “Helmara Rudzīša dzīves dēkas”, kuŗā būs apkopots grāmatizdevēja darba mūžā paveiktais, kā arī atspoguļoti viņa dzīves gājuma interesantākie fakti.

Rīgas Centrālā bibliotēka jau iepriekš akcentējusi Helmara Rudzīša devumu latviešu grāmatniecībā, 2014. gadā izveidojot speciālu lasītavu RCB filiālbibliotēkā “Avots” (Stabu ielā 64, Rīgā), kur izvietota apgādā “Grāmatu Draugs” izdoto grāmatu

kollekcija, kas pieejama, pateicoties izdevēja Helmara Rudzīša pēcteču dāvinājumam, kas ar Amerikas latviešu laikraksta “Laiks” atbalstu tika nodots glabāšanā Rīgas Centrālajai bibliotēkai. Tāpat 2014. gadā sadarbībā ar izdevniecību “Vesta-LK” tika izdots bibliografiskais rādītājs “Helmars Rudzītis un izdevniecības “Grāmatu Draugs” darbība trimdā”.

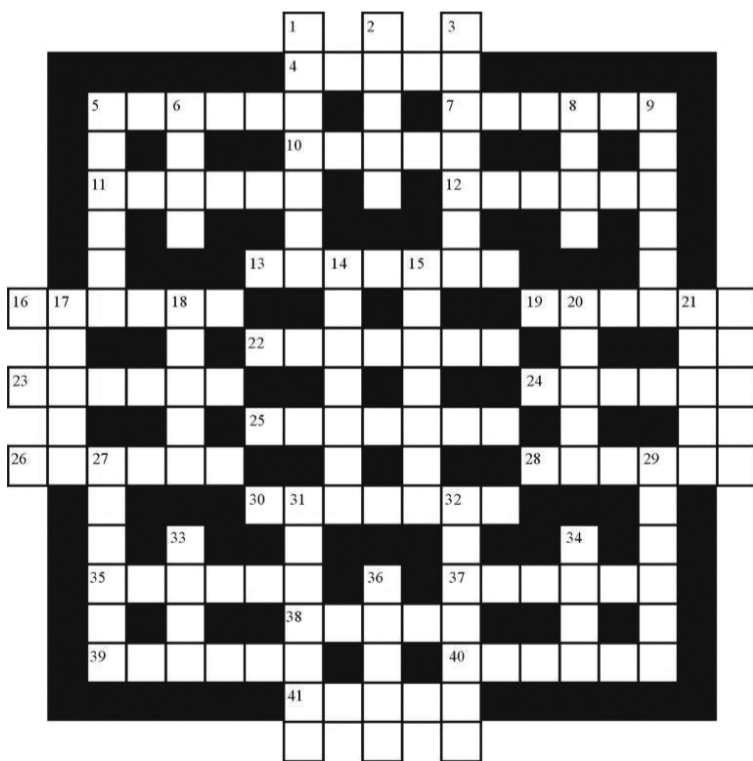
Konference notiks Latvijas Nacionālās bibliotēkas izsludinātā notikumu cikla “Latviešu grāmatai 500” ietvaros, atzīmējot rakstītā vārda nozīmi un ietekmi sabiedrībā cauri gadsimtiem, 2023. gadā īpašu uzmanību pievērsot izdevēju personībām.

Savukārt 20. jūnijā, Helmara Rudzīša dzimšanas dienā, plkst. 15.00 filiālbibliotēkā “Avots”, Helmara Rudzīša lasītavā būs sarunu pēcpusdienu “Helmara Rudzīša dzīves dēkas”, kur kopā ar Ligitu Kovtunu un H. Rudzīša dzimtas pārstāvjiem atcerēsimies ievērojamā latviešu grāmatizdevēja dzīvi un darbu.

Ja būsiet Rīgā, laipni lūdzam – atnāciet un piedalieties!

KRUSTVĀRDU MĪKLA

Sastādījis KĀRLIS PĒTERSONS

Horizontāli: 4. Starpšūnu šķidrums, kas cirkulē organismā. 5. Garšviela. 7. Cukurūpniecības blakusprodukts. 10. Ūdens tvaiku sabiezējums atmosfērā. 11. Neliels naudas ziedojums. 12. Zemes josla gar ūdenstilpi. 13. Dzīvojamās telpas. 16. Ūdens gars Vēdu mitoloģijā. 19. Patoloģiski izaugumi uz gļotādas. 22. Auga audi, kuri atrodas starp koksni un lūksni. 23. Stampa. 24.

Sievietes vārds (februāri). 25. Mazlēpju dzimtas ūdensaug. 26. Karpu dzimtas zivs. 28. Kaislīga jūsma. 30. Sēne ar ēšanai derīgu augļķermeni, kas attīstās zemē. 35. Stumbrs ar diviem žuburiem. 37. Vienādi. 38. Skeleta pamatelements. 39. Neļaipns. 40. Apstrādāts dārgakmens ar reljefu attēlu. 41. Gaujas pieteka.

Vertikāli: 1. Kādam apvidum

raksturīgs ilggadīgs laika režīms. 2. Ar kvēpiem un dūmiem sajaukta bieza migla. 3. Atlīdzība. 5. Satrunējis koka gabals. 6. Vakcīna. 8. Lapu koks. 9. Neparasti svešzemju augi vai dzīvnieki. 14. Sterilas marles strēmeles, kas ievadītas brūcē asiņošanas apturēšanai vai strutu uzsūkšanai. 15. Sapresēts sīkgraudains materiāls. 17. Zoba mikstie audi. 18. Greznumlietas. 20. Siltzemju augs. 21. Dalībnieku ieguldījumi kopīgā uzņēmumā. 27. Krustziēžu dzimtas eļļas augs. 29. Sievietes vārds (jūlijā). 31. Saus augs, neveronis. 32. Kūtras. 33. Gaisa mitruma kondensāts. 34. Dzīvībai bīstama viela. 36. Viedis.

Krustvārdu miklas Nr. 10 atrisinājums.

Horizontāli: 3. Šarlaks. 8. Lonija. 10. Aslape. 12. Sirds. 14. Teniss. 15. Skavas. 16. Plaušas. 19. Sapals. 21. Kumiss. 22. Diena. 23. Steps. 29. Stakle. 30. Atkāpe. 31. Asteres. 32. Spelte. 34. Labils. 35. Alata. 37. Lempis. 38. Lupīna. 39. Grimase.

Vertikāli: 1. Bakas. 2. Aknas. 4. Kolikas. 5. Tikš. 6. Alts. 7. Apkāme. 9. Graudi. 11. Kedas. 13. Kauss. 17. Launags. 18. Austere. 20. Saime. 21. Kopra. 24. Etaps. 25. Skalbes. 26. Rieves. 27. Skābene. 28. Spēle. 33. Elpa. 34. Lēpe. 35. Asari. 36. Alise.

VENTIS
ZILBERTS

Dzejnieki un rakstnieki savus pseidonīmus, kā zināms, parasti izvēlas paši, kādreiz arī pēc draugu vai domubiedru ieteikuma. Šis stāstījums ir par citādu izvēli, kuŗu diktēja laikmets un politiskie apstākļi.

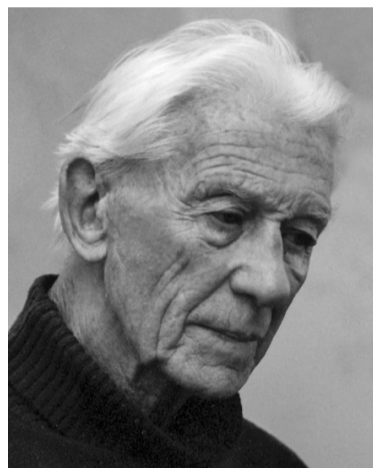
Komponista Jāņa Ivanova (1906–1983) daiļradē solodziesmas žanrs aizņem nelielu, bet būtisku vietu – apmēram 25 kompozīcijas. No tām tipogrāfiski iespēstas tikai trīs dziesmas 1959. gadā. Šajā izdevumā divām dziesmām – *Latgales lūdumos* un *Manas dzimtenes pusē* – kā teksta autors minēts A. Eglājs.

Pirms dažiem gadiem man dažos komponista daiļradei vēltajos koncertos nācās komentēt atskaņojamos darbus, tajā skaitā arī pieminētās solodziesmas. Tad atcerējos, ka mūzikologs Olgerts Grāvītis kādā sarunā 90. gados minēja faktu, ka Jāņa Ivanova dziesmas *Latgales lūdumos* teksta autora Andreja Eglīša vietā izdevuma veidotājs minējis citu, vārda saknē mazliet līdzīgu, uzvārdu Eglājs – lai tā laika cenzūra akceptētu nošu izdošanu. Saprotams, ka Andreja Eglīša vārds 1959. gadā pārsvītrotu ideju izdot kaut vai vienu dziesmu, un nebūtu iedomājams šāds konteksts – Jānis Ivanovs – tolaik Jāzēpa Vītola Latvijas Valsts konservatorijas profesors, Valsts prēmijas laureāts, kas apbalvots ar Tautas mākslinieka goda nosaukumu, un Andrejs Eglītis – trimdnieks un tā laika izpratnē – buržuāziskais nacionālists. Tas, ka minētā izdevuma notis dzejas autora vārda vietā minēts tikai segburts A., varbūt bija vēl viena maza viltība, lai nerastos jēlkādas aizdomas par attiecīgo personu. Šis iniciālis vārda vietā maldinājis arī cienījamus mūzikologus – tā vienā otrā apcerējumā par Jāni Ivanovu šeit nosauktajām dziesmām kā tekstu autors minēts Augusts Eglājs, domāts laikam *Latgales dzejnieks*, istajā vārdā Ciprijans Pokrotniks.

Uzšķirot Andreja Eglīša Kopoto rakstu VII sējumu, kas izdots 2002. gadā, pārlicinājos vēlreiz, ka 1939. gadā sacerētais un tajā pašā gadā periodikā un arī dzejoļu krājumā *Varavīksna* publicētais dzejolis *Latgalē* patiešām ir tas, kuŗa rindiņas redzamas notis Jāņa Ivanova dziesmā *Latgales lūdumos* – tā tapusi 1940. gadā. Padomju laikā laikrakstu publikācijās rakstot par šo komponista dziesmu, koncerta recenziju autoriem droši vien vajadzēja visādi izlocīties, lai, pasargājot Dievu, nebūtu jāmin ļoti nevēlamā Andreja Eglīša vārds, Tā, piemēram, 1956. gada žurnālā *Karogs* mūzikologs Artūrs Verners komponista 50. jubilejas reizē, apcerot viņa daiļradi, min, citējot: “[...] atzīmējamas dziesmas *Zeme, zeme, Dauģaviņa* ar J. Raiņa tekstu un *Latgales lūdumos* ar K. Skalbes (?) tekstu...” Savukārt 1974. gadā kādā laikraksta *Ciņa* recenzijā (sakarā ar Jāņa Ivanova iemīļotā dziedoņa Tāļa Matisa 70 ga-

du jubilejas koncertu) vēl viena nepareizība, varbūt apzināta, lūk, fragments: “Jubilejas koncertu sāka jubilārs ar sava novadnieka J. Ivanova dziesmu *Latgales lūdumos*, kuŗai teksts paša sacerēts.”

Un kā ar otru dziesmas *Manas dzimtenes pusē* tekstu, kuŗai notis arī rakstīts – A. Eglāja vārdi? Ne Andreja Eglīša, ne arī Augusts Eglāja (pirmā doma – varbūt tomēr?) kopotajos rakstos nav atrodams tāds dzejolis. Atzinājums bija gluži negaidīts – LNB digitālās bibliotēkas vietnē *Periodika* atrodama publikācija laikrakstā *Rīts* (1937. gada 9. septembris). Dzejoļa autors – Kārlis Baltpurviņš, pēc kuŗa trimdnieks Elkhartā, ASV.

Andrejs Eglītis

Dziesmas teksts gandrīz mats matā sakrīt ar iespēstā dzejoļa tekstu – izmainītas vien dažas rindiņas. Tikai rodas jautājums, kāpēc notis arī šai dziesmai kā teksta autors minēts A. Eglājs? Ar Andreju Eglīti dzejolim, kā redzams, taču nav nekāda sakara. Mans minējums – iespējams, Olgerta Grāviša domu gājiens bija, kā tautā saka: “Pie vienām sāpēm, varbūt izies cauri, liksim to pašu.”

Runājot par dzejnieku, režisoru un aktieri Kārlis Baltpurviņu – noteikti viņš un Jānis Ivanovs bija labi pazīstami – 30. gadu otrajā pusē komponists strādāja par diriģentu Rīgas radiofonā, savukārt Kārlis Baltpurviņš bija darbinieks radiofona literārajā daļā. (Starp citu, viņš ir tautā pazīstamā šlāgera *Pie Dzintara jūras* jeb *Dzintarjūras krastā* – latviešu teksta autors, un šī dziesma latviski pirmoreiz skanēja 1939. gadā uzņemtajā skaņu filmā *Zvejnieka dēls*.)

Tā nu iznācis, ka viens pseidonīms jeb, kā teiktu literātūrzinātnieks Ilgonis Bērsons, segburts un segvārds A. Eglājs ticis vienlaikus diviem dzejniekiem – Andrejam Eglītim un Kārlim Baltpurviņam, pašiem tos neizvēloties un droši vien nezinojot par to, – vismaz laikā, kad tika iespēsts minētais nošu izdevums – tālajā 1959. gadā.

Nākotnē, veidojot kādu jaunu tipogrāfisku versiju pieminētajām Jāņa Ivanova dziesmām vai atskaņojot tās koncertos, atdosim godu abiem dzejniekiem, minot istos dziesmu tekstu autoru vārdus!

Pseidonīms, kuŗu dzejnieki paši neizvēlējās

Jānis Ivanovs

Kārlis Baltpurviņš

MATISS KUKAINIS ADVOKĀTS AR TIESĪBĀM ASV UN LATVIJĀ

- Mantošana.
- Īpašuma pirkšana un pārdošana.
- Meža apsaimniekošana un pārdošana.

Vaļņu iela 3, Rīga, LV-1050
matiss@sk-legal.com
+371 28390346

Brīvā Latvija

reklāmas cenas Latvijā

Cena – 1,15 eiro
par cm² ierāmējumā
Atlaides par reklāmas
publicēšanas biežumu:

- Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 2 reizes, paredzēta atlaide 10 % apmērā no parastās cenas.
  - Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 3 reizes, – 15 % no parastās cenas.
  - Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 4 reizes un vairāk, – 20 % no parastās cenas.
- PRIVĀTSĻUDINĀJUMIEM:
• 0,60 eiro par 1 cm² ierāmējumā.
SĒRU ĻUDINĀJUMS:
• NB! 60 eiro

Pasta adrese:

Gertrūdes iela 27

Rīga, LV - 1011

Tālrunis + 371 67326761

Tālrunis +371 67326784

Darba laiks:

Pirmdien – 9-17

Otrdien – 9-17

Piektdien – 9-13

BRĪVĀ LATVIJA

Latvijas reģ. nr. 1144.
Rietumeiropas latviešu laikraksts,
iznāk sestdienās, 48 reizes gadā.

Redaktore: Ligita Kovtuna
Brīvā Latvija redakcija:
Gertrūdes iela 27, Rīga, LV-1011
(Darba laiks P,O: 9-17, Pk: 9-13)
Tāl. (redakcijā) +371 67326761,
+371 29439423,
Tālrunis: +371 67326784.
e-pasts: redakcija@brivalatvija.lv

ABONEMENTA MAKSA:

Brīvās Latvijas digitālo versiju

varat pasūtīt tāpat kā līdz šim.

- par 12 mēn. (48 nr.) EUR 55 (550 SEK)
- par 6 mēn. EUR 30 (300 SEK)
- 1 nedēļu EUR 2 (20 SEK)

To varat izdarīt caur *Brīvās Latvijas* mājaslapu: <http://www.brivalatvija.lv/abone-interneta>.

Izdrukājot iespējama krāsaina versija.

Tiem *Brīvās Latvijas* lasītājiem, kuŗi tomēr vēlas lasīt avīzi drukātā versijā, piedāvājam pasūtīt Amerikas latviešu avīzi *Laiks* – tie paši 48 numuri gadā, 20 lappuses, to skaitā 8 lpp. tās pašas, kas kopš 2001. gada bijušas kopīgas abām avīzēm.

Iespēja saņemt *Laiku* pa gaisa pastu no ASV.

- par 6 mēn. – EUR 186
- pa parasto pastu no Latvijas – 6 mēn. EUR 86

Dāvanā *Laika* Mākslas kalendārs 2021!

Samaksa: naudu ieskaitot SIA VESTA-LK kontā:

AS SEB banka, kods UNLALV2X,
nr.: LV80UNLA0050016243516,
ar piezīmi BL

un norādot vārdu, uzvārdu un adresi.
Latviešu organizāciju un **privāto sludinājumu** maksā EUR 6,- par 10 mm augstu vienslejiņā platumā aizņemtu telpu. **Sēru sludinājumi** (10,6 cm x 7 cm) EUR 60,-

Komerčiālie sludinājumi EUR 12 par 1 slejas cm.
Atlaides atkārtotām reklāmām.

Ar autora vārdu, iniciāļiem vai segvārdu parakstītos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā arī redakcijas domas. Par līdzstrādnieku honorāriem nepieciešama iepriekšēja vienošanās. Par publikācijās minēto faktu precizitāti atbild autors.

Lūdzam ziedojumus iemaksāt:
Biedrības Laiks-BL kontā –
SEB Banka,
nr.:LV60UNLA0050018705154

SPORTS SPORTS SPORTS

**AINARS BAGATSKIS:
PAR MUMS UN TO, KAS
ŠOBRĪD SVARĪGS**

Jautājumus un viedokļus vētu raisījis fakts, ka trim no kopskaitā 232 Latvijas Olimpiskās vienības (LOV) atlētiem par februāra mēnesi apturēta valsts finansēta ikmēneša pabalsta izmaksa (vienlaikus saglabājot iespēju saņemt visu nepieciešamo LOV atbalstu un finansējumu, lai nodrošinātu sportistu gatavošanos startiem valsts izlasē), jo viņi piedalījušies komercsacensībās ar Krievijas un

Baltkrievijas sportistiem. Jautājums par šo valstu sportistu dalību olimpiskajās spēlēs un citās starptautiskās sacensībās, valsts himnu un karogu lietošanu tajās, ir ļoti aktuāls. Šobrīd sīva cīņa pret agresoriem norit ne tikai Ukrainas frontē, bet arī sporta pasaulē. Gribu, lai jūs izdzirdat, ka Krievijas brutālās agresijas rezultātā nogalināti un Ukrainas sporta ierindā nekad vairs nebūs jau vairāk kā 280 sportisti, tai skaitā bērni, un sporta darbinieki. Vairāk kā 3 tūkstoši Ukrainas sportisti un sporta darbinieki šobrīd atrodas frontē, aizstāvot savu zemi un tiesības nodarboties ar sportu. Izpostīti jau vairāk kā 320 sporta objekti, no tiem vismaz 87 gandrīz pilnībā. Latvija sniegusi milzīgu atbalstu un palīdzību Ukrainai, sniedzot nodrošinājumu un finansējumu gan valsts līmenī, gan ar lieliski noorganizētu brīvprātīgo palīdzību, un nenogurstoši turpina to darīt. Izglītības un zinātnes ministres Andas Čakšas vadībā aktīvi komunicējam ar mūsu partneriem sporta organizācijām Latvijā, sporta ministriem Baltijā un citur Eiropā, centienos rast pamatotus risinājumus attiecībā par valstu sportistu dalību komercsacensībās šajos apstākļos, kā arī nodrošināt vienotu atbalstu Ukrainai sporta nozarē, kas ir tikai neliels piensūms, ko varam sniegt valstij, kurā sportisti un sporta darbinieki burtiski cīnās par izdzīvošanu. Atbildot uz jautājumu, vai ierobežojumos neesam lielāki ukraiņi, kā viņi paši, Ukrainas sporta ministrs un nacionālās olimpiskās komitejas prezidents Vadims Gutcaits apliecina, ja ukraiņu sportisti pēc pašu izvēles piedalās komercsacensībās, kur piedalās arī agresorvalstu sportisti, valsts finansējums šādiem sportistiem netiek nodrošināts. Latvija nav liegusi sportistiem piedalīties sacensībās, kur startē Krievijas un Baltkrievijas sportisti, nav izslēgusi šos sportistus no LOV, nav apturējusi valsts atbalstu, kas nepieciešams sportistam valsts pārstāvēšanai, nav liegusi dalību valsts izlasē, bet atbilstoši Izglītības un zinātnes ministrijas līgumam ar Latvijas Olimpisko komiteju noteiktajam, ja sportists šādās sacensībās piedalās, viņam

tiek apturēta mēneša pabalsta izmaksa. Šāds noteikums šobrīd tiek piemērots, kopīgi ar sporta organizācijām meklējot risinājumus, kas atbilstu valsts mērķiem, kā arī iespējami respektētu sportistu, kuri godam nes Latvijas vārdu tās valstsvienībās, individuālās karjeras. Esmu pateicīgs saviem kolēģiem, atlētiem, sporta un mediju darbiniekiem, sporta nevalstiskajām organizācijām, visiem, kuri ikdienā iegulda lielu darbu, atbalstot Latviju tās celtajos apturēt agresoru un nepieļaut tā propagandu sportā.

**PORZIŅIS UZSTĀDA
JAUNU NBA KARJERAS
REZULTATIVITĀTES
REKORDU**

Latvijas basketbolists Kristaps Porziņģis trešdien Nacionālās basketbola asociācijas (NBA) regulārā čempionāta spēlē guva 43 punktus, kas viņam ir jauns karjeras rekords. Ar Porziņģa rezultātīvo sniegumu gan bija par maz, lai viņa pārstāvētā Vašingtonas "Wizards" savā laukumā izcīnītu uzvaru. "Wizards" ar rezultātu 120:122 piekāpās Atlantas "Hawks". Porziņģis šajā mačā laukumā pavadīja 38 minūtes, kuru laikā realizēja 10 divpunktu metienus (10/12), septiņus tālmētienus (7/10) un divus soda metienus (2/3). Viņš izcīnīja piecas atlekušas bumbas, piecreiz piespēlēja, pieļāva vienu kļūdu un nopelnīja piecas piezīmes. Latvieša +/- rādītājs mačā bija +8.

**RASTORGUJEVS IZCĪNA
DEVĪTO VIETU PASAULES
KAUSA POSMA DISTANCĒ
AR KOPĒJU STARTU**

Latvijas biatlonists Andrejs Rastorgujevs svētdien Zviedrijā izcīnīja devīto vietu Pasaules kausa posma 15 kilometru distancē ar kopēju startu. Uzvaru, pateicoties nevainojamai šaušanai, izcīnīja norvēģis Velte Šostads Kristiansens. Rastorgujevs pirmajā šaušanā guļus šāva ātri un precīzi, kas ļāva trasē atgriezties lielās grupas priekšgalā. Arī otrajā ugunsliņijā alūksnietis bija nekļūdīgs un saglabāja vietu līderu grupā, kuras priekšgalā ar desmit sekunžu pārsvaru bija Kristiansens. Pirmajā šaušanā stāvus Rastorgujevs kļūdījās vienu reizi, kā dēļ atkāpās uz otro grupu, bet Kristiansens ar nekļūdīgu šaušanu saglabāja nelielu vadību. Arī pēdējā šaušanā Rastorgujevs neaizvēra vienu mērķi

un trasē atgriezās 12.vietā dažas sekundes aiz devītās pozīcijas. Kristiansens arī pēdējā šaušanā bija precīzs un devās preti uzvarai, finišējot 35 minūtēs un 17,0 sekundēs. Otro vietu izcīnīja viņa tautietis Juhanness Dāle, bet trešais bija francūzis Ēriks Pero, kuri mēroja pa vienam soda aplim un zaudēja attiecīgi 9,1 un 12,3 sekundes. Rastorgujevs apdzina tuvākos konkurentus un atpalika 40,3 sekundes, izcīnot devīto vietu. Pirms sezonas noslēdzošajām trīs sacensībām Bē, kurš iekrājis 1319 punktus, par 371 punktu apsteidz Sturlu Holmu Lēgreidu un ir nepanākams. Rastorgujevam 246 punkti dod 27. vietu. Sacensībās ar kopēju startu pēc trīs no četrām sacensībām pirmais ar 210 punktiem ir Kristiansens, par 22 punktiem pārspējot Dāli. Rastorgujevs, kurš piedalījies divos mačos, ar 54 punktiem ir 22.vietā.

**SAMOILOVS/ŠMĒDIŅŠ
IZCĪNA CETURTO VIETU
"KING OF THE COURT"
TURNĪRĀ**

Latvijas pludmales volejbola duets Aleksandrs Samoilovs/Jānis Šmēdiņš svētdien Maiami "King of the Court" turnīra finālā izcīnīja ceturto vietu. Finālā, kurā sacentās kopā pieci pāri, pirmajā kārtā Latvijas duets ierindojās otrajā vietā, atpaliekot tikai no Igaunijas pāra Kusti Nelvaks/Marts Tisārs. Otrajā kārtā četru vienību konkurencē Samoilovs/Šmēdiņš ierindojās ceturtajā pozīcijā, kamēr cīņu par uzvaru visā turnīrā turpināja tikai trīs pāri. Izšķirošajā fināla kārtā panākumu svinēja Nelvaks/Tisārs, bet Latvijas duets sacensības noslēdza ceturtajā vietā. Pusfinālā pirmajā kārtā latvieši bija pirmie, bet otrajā samierinājās ar ceturto vietu un neturpināja cīņu par ceļazīmi uz finālu, kuras ieguva A un B pusfinālu divi labākie dueti. Savukārt "play-off" kārtā četri dueti cīnījās par vienu ceļazīmi uz finālu un Samoilovs/Šmēdiņš izslēgšanas spēlē, kas notika vienā kārtā, ieņēma pirmo vietu, kas ļāva nodrošināt vietu finālā. Kvalifikāciju nepārvarēja vēl viens latviešu duets Edgars Točs/Kristians Fokerots. "King of the Court" turnīra formāts ir pavisam atšķirīgs no ierastās izspēles kārtības pludmales volejbola turnīros. Pāri spēlē 15 minūtes, un laukumu pamet, izspēli zaudējušie. Pretinieki turpina spēlēt, līdz zaudē izspēli. Spēles laukuma viena puse tiek dēvēta par "karaļa" pusi. Šajā pusē spēlētājiem ir jāņem servī, tādējādi iegūstot nelielas priekšrocības. Pēc 15 minūtēm tiek apkopoti pāru gūtie punkti, un vismazāk punktus nopelnījušie nesasniedz nākamo kārtu.

**LATVIJA AR OVIDIU
APSPRIEŽ SADARBĪBU
2030. GADA ZIEMAS
OLIMPISKO SPĒĻU
SARIKOŠANĀ**

Latvijas Olimpiskā komiteja (LOK), Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) kopā ar kolēģiem no Zviedrijas apspriež sadarbības iespējas 2030. gada ziemas olimpisko spēļu sarīkošanā, informē LOK. Latvija un Zviedrija kopīgi izvirzīja kandidatūru 2026. gada ziemas olimpisko spēļu sarīkošanai, taču tiesības organizēt Olimpiādi ieguva Milāna un Kortīna d'Ampeco (Itālija). Bija panākta vienošanās, ka Stokholma būtu galvenā Olimpiādes rīkotāja, savukārt Siguldā risinātos ledus renes sporta veidu sacensības. Latvija un Zviedrija izskata sadarbības iespējas, lai virzītu kandidatūru arī 2030. gada ziemas olimpisko spēļu sarīkošanai. Latvijas ambīcijas ir lielākas – ne tikai sarīkot ledus renes sacensības Siguldā, bet arī vienas grupas turnīru hokejā, kā arī varbūt distanču slēpošanas un biatlona sacensības. Nepieciešama Siguldas trases rekonstrukcija, jo tajā nevar norisināties bobsleja četriņnieku sacensības.

**LATVIJAS SPĒKAVĪRS
ŠMAUKSTELIS UZSTĀDĪJIS
JAUNU GINESA REKORDU**

Latvijas spēkavīrs Aivars Šmaukstelis sacensībās Itālijā uzstādījis Ginesa rekordu, vēsta "Strongman Champions League". Šmaukstelis tā saucamajā "Yoke Race" disciplīnā uz pleciem pacēla 500 kilogramu smagu nēsi, un to nonesa 20 metrus. Ar šo sniegumu viņš iekļuva Ginesa rekorda grāmatā. Spēkavīru Čempionu līgas sacensību organizatori apsveikuši latvieti ar šo panākumu.

**NEVESELĀ OSTAPENKO
ZAUDĒ INDIANVELSAS
TREŠAJĀ KĀRTĀ**

Latvijas sieviešu tenisa pirmā rakete Jeļena Ostapenko naktī uz pirmdienu piedzīvoja zaudēju-

mu prestižā Indianvelsas «WTA 1000» turnīra trešajā kārtā, neiekļūstot astotdaļfinālā. Pasaules 25. rakete Ostapenko, kura Indianvelsā bija izlikta ar 24. numuru, trešās kārtas cīņā ar 6-0, 0-6, 4-6 piekāpās WTA ranga 15. vietas īpašniecei Petrai Kvitovai no Čehijas. Turnīru Ostapenko noslēgusi ar 65 WTA ranga punktiem un 55 770 ASV dolāru prēmiju. Ostapenko padevās izcils spēles sākums – viņa neļāva Kvitovai tikt pat pie vienas breikbumbas, kamēr pati pretinieces servi lauza trīs reizes pēc kārtas un triumfēja setā 26 minūšu laikā ar dominējošo 6-0. Otrajā setā aina bija diametrāli pretēja, jo šoreiz jau Kvitova Jeļenai neatstāja lielas izredzes, trīs reizes laužot servi un revanšējoties ar to pašu 6-0. Spēles uzvarētāja tādējādi tika noskaidrota izšķirošajā – trešajā – setā, ko lieliski iesāka Kvitova. Viņa divreiz nobreikvoja Ostapenko un izvirzījās vadībā ar 4-0. Ostapenko gan šķietami nomicija veselības problēmas, viņa paņēma arī medicīnisko pārtraukumu, tomēr vēlāk atjaunoja intrigu – šoreiz jau viņa divreiz lauza Kvitovas servi un panāca pat 4-4. Tomēr uzreiz pēc tam čehiete paņēma medicīnisko pārtraukumu, jo viņai bija problēmas ar pirkstu. Spēlei atsākoties, Ostapenko tās pavedienu bija zaudējusi, noturēja servi un zaudēja.

**NACIONĀLAJĀ LĪGĀ
VĪRIEŠIEM UZVARĒTĀJU
NOSAUKUMU IZCĪNĪJA
VK "VENTSPILS"
VOLEJBOLISTI**

Latvijas čempionāta Nacionālajā līgā vīriešiem uzvaru izcīnīja VK "Ventspils", sudraba medaļas tika "Augšdaugavai", bet bronzas – Rīgas Tehniskā universitātei. Pamatturnīra uzvarētāja Rīgas Tehniskā universitāte ar 1-3 atzina VK "Ventspils" pārkumu. Pamatturnīra otrās vietas ieguvēji un iepriekšējie čempioni "Vecumnieki" ar 2-3 piekāpās "Augšdaugavai". Spēlē par trešo vietu Rīgas Tehniskā universitāte atspēlēja divu setu deficītu un uzvarēja "Vecumniekus" ar 3-2. Finālā VK "Ventspils" vēl vienā piecu setu cīņā pārspēja "Augšdaugavu" ar 3-2.

Ziņas apkopojis **Andris Kļaviņš**

PAZIŅOJUMI

LATVIJA

Rīgas evaņģēliskā draudzē 26. martā plkst. 13 klātienē un attālināti: Gavēņa laika piektās svētdienas (Judica) dievkalpojums ar Sv. Vakarēdienu. **7. aprīlī** plkst. 18 tikai attālināti: **Lielās Piektdienas** svētbridis. **9. aprīlī** plkst. 13 klātienē un attālināti.

VĀCIJA

Hanoverā, Markus baznīcas draudzes namā *Hohenzollernstr. 54*. **5. martā** plkst. 14 dievkalpojums ar dievgaldu Kalpo diak. L. Urdze. Pēc dievkalpojuma pārrunas pie kafijas galda.

Libekā, Lorenca baznīcā. **18. martā** plkst. 14 dievkalpojums. Kalpo diak. L. Urdze, pie ērģelēm Liene Orinska.

307_{lv}

Sludinājumus un reklāmu laikrakstā iesniedz ērti arī no sava tālruņa!

PĒRK

Nopirkšu mežu ar zemi vai lauku viensētu Latvijā. Tāl. +371 26157008.